

Kapiya Sën Paulus Kevu Vu Kerisi-yi-alam Vu Rom

Huk Sinarë Sën Paulus Nevong Lo Degwa

¹ Kerisi Yesu yi hur sa Paulus. Yö vong sa mesetu sinarë beggooin sa rak bë sa nanër Bengö Nivesa rangah. ² Sën Anutu yö nër verup alam-denenër-gägek-rangahsën avij wirek rot meneggöp loḵ yi kapiya lo. ³ Bengö Nivesa sënë rak Nalu Yesu Kerisi, hil Mehöböp sën yam tu mehönön loḵ Davit* yi mewis lo.

⁴ Lob Anon Vabuung vong bekedi rak yah vu bedub, lob sën kedi rak yah vu bedub lo tato rangah bë Anutu Nalu los niwëek yönön. ⁵ Lob Anutu vong semusemu vu hil degwa rak yi timu. Bevong he behe tu sinarë in bë gaḵo arë jaḵ menanër rangah vu mehönön pin vu dob nabë ayoj na timu vu yi medegevek babu.

⁶ Log Anutu yi kööḵ yöḵ vu ham alam Rom bë ham natu Yesu Kerisi yi alam geving. ⁷ Om sën sa kevu kapiya sënë yöḵ vu ham Rom pin sën Anutu kwa pesivin ham beggooin ham rak in bë ham natu yi alam lo. Hil Amad Anutu luho Mehöböp Yesu Kerisi degevong semusën vu ham bedegevong ham ayomin gëp revuh.

Paulus Kwa Vo Bë Na Gelë Alam Rom

⁸ Sa bë nanër jaḵ sënë namugin rê: Alam pin dengo medenenër yoh vu nyëḡ pin bë ham ayomin neya timu vu Yesu, om sën sa najom rak vu Kerisi bë nanër vu Anutu nabë sa kwag vesa rot in

ham pin. ⁹ Sayog neya vu Anutu genekehe sa bë sa gevong yi huk benanër Nalu yi Bengö Nivesa rangah. Lob Anutu yö raḵ ni bë sa kwag nevo ham menajom raḵ in ham yoh vu buk. ¹⁰ Sa su halë ham wirek rë, om sën sa neḵetaḡ vu Anutu yoh vu buk bë kwa og yö natök vu aggata besenök vu ham. ¹¹ In sahëḡ ving pangsen bë senök galë ham, besa gevong Anon Vabuung yi semusen vahi sën vo vu sa lo vu ham geving in bo niwëek vu ham. ¹² Sa kwag nevo bë ham vongvingsën rëḵ gadu sa, gesa vongvingsën rëḵ gadu ham, behil abo niwëek doḵ hil vewen vewen nabë sënë.

¹³ Arig lo, om sën sa bë ham jaḵ ni nabë beron ngahisekë og sa nehevongin bë senök vu ham. In sa bë gaḵo ham vahi nom vu Anutu nabë sën sa nehako alam-yu-ngwë vahi deyom ggovek lo. Rëḵ sa höḡ aggata ma. ¹⁴ Anutu vo huk loḵ sa nemaḡ meneggëp bë sa tateḵin yi gaḡek vu alam Grik sën denedo nivesa lo, gevu alam nyëḡ vahi sën denedo paya lo geving. Vu alam los kwaj, gevu alam kwaj masën geving. ¹⁵ Om sën sa kwag nevo pangsen bë sa nanër Bengö Nivesa vu ham alam Rom geving.

Bengö Nivesa Sënë Tato Anutu Niwëek

¹⁶ In sa su nig nemum in Bengö Nivesa rë. In tu Anutu yi niwëek beyoh vu bë geḵo alam sën ayoj neya timu vu Yesu lo nah. He alam Yuda namugin, loḵ mëm ham alam-yu-ngwë gökin. ¹⁷ Log Bengö Nivesa sënë netato bë Anutu mehö niröp los yohvu. Nabë mehöti gevong geving Bengö Nivesa, og rëḵ ayo na timu vu Yesu noh vu sën dekevu meneggëp loḵ Anutu-yi-ḵapiya lo bë, “Mehöti bë

ayo na timu vu yi, og Anutu rëk nanër mehö sënë nabë yi mehö yohvu, lob medo mala-tumsën.”

Mehönon Pin Deneruu Demij Vu Anutu

¹⁸ Hil narak ni bë, Anutu ahë sengën benevo nipaya nyëvewen neyam vu yagek loḵ yah vu alam pin sën deneruu demij vu yi, gedenevong ngaa nipaya medenedahun yi gagek anon rak hir ngaa nipaya lo. ¹⁹ In Anutu yi ngaa sën hil ayoh vu bë galë majak ni lo neggëp rangah vu alam sën deneruu demij vu yi agi. In Anutu yö tato rangah vu mehönon pin ggovek ya. ²⁰ Yönon, alam delë dob los ngaa pin sën Anutu tung lo wirek beyam verup gwëbeng, lom sënë tato Anutu yi ngaa vahi sën mehönon su deyoh vu bë degelë jak malaj rë lo vu hil. Log ngaa sën hil su ayoh vu bë galë jak malad rë lo, og saga tatekin Anutu yi degwa los yi niwëëk böpata sën neggëp ving yi degwata los degwata lo rangah vu hil. Nebë sënë, om mehönon su deyoh vu bë dedah hir nipaya vun gedenanër nabë, “Sa su rak ni bë ngaa nipaya rë!” ²¹ In mehönon derak Anutu ni rëk su kwaj nevo bë Anutu yönon bedeko arë rak rë. Gesu kwaj vesa vu yi in ngaa nivesa vesa pin sën vo vu sir lo rë. Gak kwaj nesepa loḵ gagek meris meris bedenetu alam kwaj masën bedenedo loḵ malakenu. ²² Deko sir rak medenenër bë, “He alam los kwamin!” rëk ma gedetu alam kwaj masën. ²³ Gederuu demij vu Anutu, mehö los niwëëk sën su nediik rë lo. Log tum ngaa sën denediik medenepetar ya lo nebë mehönon, gesoḵ los reggu genyël lo, og denesemu kenuj medeneḵo arëj rak medenejom rak vu sir.

Nipaya Aggagga

²⁴ Lob Anutu nilëlin sir bë, maam kwaj nipaya yö geli sir na vu ngaa nipaya sën ahëj neving lo, gevu ngaa ningöhek sën su yoh vu rë lo, beyö debasap navij. ²⁵ Alam nebë sënë denevuu Anutu yi gägek anon ya gedenepekwë medeneķo gägek kuungsën rak. Log deneruu demij vu Anutu sën ngaa pin ala lo, gedenejom rak vu ngaa sën Anutu tung lo gedenešepa loķ yö hir aggata. Nij nelëlin Anutu sën hil gaķo arë jaķ na vavunë mebare mena degwata los degwata lo. Yönon. ²⁶ Om sën Anutu nilëlin sir bë yö demedo dok hir ngaa nipaya sën malaj anon in lo. Avëh og nij nelëlin hir aggata niröp sën dejak maluh lo, gedeneğgerin sir yah medenevong ngaa sën su yoh vu rë lo ving avëh ngwë. ²⁷ Gemaluh ving nebë saga. Nij nelëlin aggata niröpsën sën degeķo avëh lo gayoj vev rasap rasap nebë nengwah in bë yö degevong ngaa nipaya vu maluh ngwë. Maluh sënë denevong ngaa nimumsën ving mehö ngwë lob yö denēķo nyëvewen nipaya loķ yah, yoh vu hir nipaya sënë. ²⁸ In nij nelël bë su kwaj bo Anutu gëp ayoj, lom Anutu lëein sir ya beyö medo denevong yoh vu kwaj nipaya sënë, bedenevong ngaa nipaya aggagga sën su yoh vu bë mehönon degevong rë lo. ²⁹ Denevong ngaa pin sën su niröp rë lo bengaa nipaya pin pup ayoj. Ayoj nevu nevu in ngaa nipaya pangšën gedenele alam vahi paya. Ayoj nesis yi vu alam vahi ga, denesis alam medenediik. Denenër sir ga, denetetuhin mehö ngwë gedenevong paya vu sir. Denevengwëng gägek yah nenga rak mehö ngwë ga, ³⁰ denenër gägek kuungsën rak mehö ngwë ving bë nij paya. Denelë Anutu paya medenesis begö vu yi ga, denenër pelësën ga, denēķo sir rak

medenevong paang. Denevër ngaa nipaya mewis mewis verup. Gedenekeyèh amaj lu ataj ayej. ³¹ Kwaj ma! Denenër rëḵ su denevong yoh vu hir gagek rë. Su ahëj neving sir sën yik sir degwa timu lo rë. Gesu kwaj nevingin mehö ngwë rë. ³² Anutu yi horek nër nebë alam sën degevong ngaa nabë sënë og yoh vu bë denadiik bemalaj nama. Lob alam sënë derak horek sënë ni ggovek ya, rëḵ ma gemedo denevong ngaa nebë sënë. Lob su denevong sënë mu rë, gaḵ kwaj vesa in alam sën denevong ngaa nebë agi ving, medenepisek in sir medenelev horek in.

2

Anutu Nengo Hil Gagek Degwa Og Neseggi Niröp

¹ Om sa nanër vu ham ti ti sën ham nenër mehö ngwë bë nij paya lo nabë: Su geyoh vu bë gedah ngo hong nipaya vun rë. In gengo! Genenër mehö ngwë bë nipaya, lob sënë og yik genenër valeḵ hong ving nebë saga bë nim paya. In yik ngaa sën genenër rak yi lo, og yik genevong nebë sënë ving. ² Lob hil arak ni bë Anutu nevo nipaya nyëvewen vu alam sën denevong ngaa nebë agi, lob sënë og Anutu neving yoh vu. ³ Om hong sën genenër alam sën denevong ngaa nipaya nebë agi bë nij paya lo, rëḵ mu yik genevong nebë sënë ving, ma gekuung bë? Su geyoh vu bë rëḵ gebeya in Anutu megenoh nenga in nyëvewen rë. ⁴ Ma nebë va? Anutu neving nivesa rot vu hong menegin hus adingsekë rot gesu nevo nyëvewen vu hong pevis rë. Anutu yi ngaa nivesa sënë, maḵ gekuung bë ngaa meris-a? Gaḵ Anutu neving

nivesa vu hong sënë in bë gegwërin hong. ⁵ Sën ayom niwëëk ata gesu genewërin hong rë lo, og sënë nebë sën ngo genebun hong nipaya nyëvewen rak bun, lom Anutu ahë sengën rot vu hong. Rëk mëm dok buk-ahësengën-yi sën Anutu bo nyëvewen niröp noh vu mehönon pin lo, og rëk genatök vu nyëvewen böpata jak hong nipaya sënë. ⁶ In rëk bo nyëvewen gelek mehönon pin noh vu ngaa sën denevong lo. ⁷ Alam sën denejom sir ahon medenedo rak ngaa nivesa medenevong in bë denatu alam-los-bengöj gelos arëj böp gedemedo malaj-tumsën lo, og Anutu rëk gevong bedemedo malaj-tumsën degwata los degwata. ⁸ Gaç alam sën yö kwaj nevo sir mu gedeneruu demij vu gagek anon, gedenesepa lok ngaa nipaya lo, og Anutu rëk ahë sengën böpata mebo nyëvewen nipaya rot vu sir. ⁹ Maggin böpata los nisangsën rëk gebom alam pin sën denevong ngaa nipaya lo. Alam Yuda namugin, lok mëm alam-yu-ngwë gökin. ¹⁰ Gaç alam pin sën denevong nivesa lo, og Anutu rëk gevong bedenatu alam-los-bengöj, garëj böp jak, bayoj gëp revuh. Rëk alam Yuda namugin, lok alam-yu-ngwë gökin. ¹¹ In Anutu su kwa nevo mehönon arëj bë sir böp benevong nyëvewen vu sir rë, gaç nevong nyëvewen yoh vu ngaa sën denevong lo.

¹² Lob alam-yu-ngwë sën su denesepa lok alam Yuda hir horek rë lo, og Anutu su rëk seggi sir jak alam Yuda hir horek rë, rëk mu rëk malaj nama geving in su denesepa lok yö hir aggata niröp rë. Gaç alam sën denesepa lok alam Yuda hir horek lo, og Anutu rëk seggi sir jak, gebo nyëvewen vu

sir in dekeyëh. ¹³ Alam sën denengo horek meris mu lo su rëk arëj nabë sir alam yohvu gëp Anutu mala rë. Gaḵ alam sën denesepa loḵ horek lo mu, sën mëm rëk arëj nabë sir alam yohvu. ¹⁴ Nebë sënë lob alam-yu-ngwë su deneraḵ alam Yuda hir horek ni rë, rëk mu yö denesepa loḵ yö hir horek vahi beya nevaleḵ gagek vahi sën alam Yuda hir horek nër lo. Om sir dugin alam Yuda hir horek rëk mu saga tato bë Anutu yi horek vahi neggëp loḵ ayoj ving. ¹⁵ In hir horek neggëp loḵ ayoj bekwaj nevo ngaa vahi bë nivesa gengaa vahi bë nipaya, lom deneseggi sir loḵ ayoj bedenener bë denevong sënë, og yoh vu, gesagi, og su yoh vu rë. ¹⁶ Log Anutu rëk nanër vu Buk-tamusën, lob Kerisi Yesu rëk seggi mehõnon pin hir gagek vunsën nabë sën sa nanër rangah vu ham loḵ Bengõ Nivesa lo.

Alam Yuda Devong Ving Bë Horek Yoh Vu Bë Doḵ Vu Sir

¹⁷ Gaḵ hong! Arëm nebë Yuda, gekwam nevo bë horek sën Anutu vo vu alam Yuda lo yoh vu bë doḵ vu hong in gagek. Gengo geneko arëm raḵ megenener bë Anutu-yi-alam hong. ¹⁸ Gerak Anutu kwa ni. Geluḵ dub loḵ horek saga ggovek, om sën gerak aggata nirõpsën-yi ni bahëm neving. ¹⁹ Gekwam nevo bë geyoh vu bë getato aggata nirõp vu alam malaj kenod, lob alam sën denedo loḵ malakenu lo, og getato rangah vu sir.

²⁰ Log kwam nevo ving nebë kwa los gagek anon pin neggëp loḵ ham horek sagi, om sën geyoh vu bë gebo kwa vu alam kwaj masën megetahu alam sën denedo ngõḵ ngõḵ nebë hurmahen lo doḵ gagek. ²¹ Yõnon, genetahu alam vahi, rëk

nebë va sën su ngo genetahu hong loḵ rë-ë? Genenër vu alam bë su degodeḵ, rëḵ mu ngo genehodeḵ. ²² Gegenenër bë alam su degevong baggëb, rëḵ mu ngo genevong. Nim nelëlin anutu-kuungsën rëḵ mu genelok ya alam dahis hir dub ayo megenehodeḵ hir anutu-kuungsën hir ngaa. ²³ Ngo geneḵo arëm raḵ megenenër bë gerak Anutu yi horek ni, rëḵ mu ngo genekweyëh yi horek megenevasap Anutu arë raḵ ngaa nebë saga. ²⁴ Yönon, sënë yoh vu gageḵ sën neggëp loḵ Anutu-yi-ḵapiya lo bë: Alam dahis denenër pelësën raḵ Anutu arë, log degwa vu ham.

Bë Degerah Navij Og Saga Su Yoh Vu Bë Geḵo Sir Nah Vu Anutu Rë*

²⁵ Sën derah* navim lo, nabë gesepa doḵ Horek, og sagaḵ ngaa nivesa. Yönon, derah* navim vorot, rëḵ mu nabë gekweyëh horek, og yiḵ nebë sën su derah* rë. ²⁶ Nebë sënë, om mehöti sën su derah* navi rë lo, nabë sepa doḵ horek, og mehö sënë rëḵ bengö na nabë alam sën derah* navij vorot lo. ²⁷ Yönon, Anutu vong horek meneggëp vu hong Yuda, lob derah* navim ving. Rëḵ nim lël megenekweyëh horek, om mehö-yu-ngwë sën su derah* navi rë rëḵ nesepa loḵ horek anon lo, og yi huk saga tato rangah bë nim paya om rëḵ gwëḵo nyëvewen. ²⁸ Alam Yuda og Anutu-yi-alam sir, rëḵ mu nabë mehöti ama lu ata Yuda, og saga mu su yoh vu bë gevong bemehö saga natu Anutu-yi-alam yönon rë. Log nabë degerah* mehöti navi, og saga mu su yoh vu bë gevong bemehö saga natu Yuda ti yönon rë. ²⁹ Gaḵ yiḵ mehö sën ayo neya timu vu alam Yuda hir ngaa lo, sën yi Yuda

sogek. Log yik mehö sën ayo neya timu vu Anutu lo, sën netu Anutu-yi-alam sogek. Mehö nebë sënë su neseпа loḵ horek meris mu rë, gaḵ neseпа loḵ los kwa nevo, bayo neya timu. Mehönon maḵ su rëḵ degeḵo mehö nebë sënë jaḵ rë, gaḵ Anutu yö rëḵ geḵo yi jaḵ.

3

Ngaa Nipaya Su Yoh Vu Bë Dahun Ngaa Nivesa Rë

¹ Nebë sënë, om alam Yuda rëḵ dekesuu mehö ngwë nabë va? Geva nivesa neverup raḵ sën denerah* navij-ë? ² Alam-e! Yi ngaa nivesa aggagga neggëp! Nyëmuḡinsën nebë sënë: Anutu vo yi gägeḵ vu alam Yuda in bë degeḡin. ³ Yönon, rëḵ mu sir la su denevong yoh vu gägeḵ sënë rë. Om Anutu maḵ rëḵ gevek hir ngaa nipaya saga babu bedahun yi gägeḵ nivesa na? ⁴ Rëḵ nama! Nabë mehönon pin denanër gägeḵ kuungsën, og sënë su rëḵ pekwë Anutu rë, gaḵ yö rëḵ medo menanër yönon degwata los degwata. Yik yoh vu gägeḵ sën neggëp loḵ yi kapiya lo bë:

“Hong gägeḵ pin og niröp rot.

Om nabë degevonḡ gägeḵ vu hong, og rëḵ kwesuu sir yönon.”

⁵ Om hil rëḵ nanër nabë va? Nabë hil nehevong ngaa nipaya gAnutu nevonḡ ngaa yohvu mu, og maḵ Anutu su yoh vu bë bo nyëvewen doḵ nah hil ngaa nipaya rë? In hil ngaa nipaya tato yi ngaa nivesa rangah bevong barë böp raḵ mekesuu-a?—sënëḵ sa neseпа loḵ mehönon kwaj mu mesenër—⁶ rëḵ nama! Hil su rëḵ nanër nabë saga rë, in nabë Anutu su mehö yohvu rë, og su yoh vu bë rëḵ seggi

mehönon hir ngaa pin bebo nyëvewen dok nah vu sir rë.

⁷ Log nabë hil nanër nabë mehönon degeko Anutu arë jak rot, in delë bë sa mehö gägek kuungsën, rëk yi og mehö nenër gägek los anon, og mak su yoh vu bë rëk bo nipaya nyëvewen dok nah vu sa rë? In ngaa nipaya sën sa nehevong lo tato yi ngaa nivesa rangah barë böp rak mekesuu-a? ⁸ Bë nabë sënë, og hil rëk nanër nabë, “Ham-o! Behil gevong ngaa nipaya in ngaa nivesa rëk berup jak!” Log alam vahi denekuung rak medenenër gägek rak he yah nenga bë he nanër nebë sënë! Rëk ma! Hil su ayoh vu bë gevong nabë sënë rë! Om alam sën denenër bë aga rëk degeko nyëvewen dok nah beyoh vu.

Mehö Nivesa Ti Su Nedo Rë

⁹ Om-a? Mak hil Yuda kesuu alam-yu-ngwë? Ma verök yi! He nër ggovek ya bë hil pin nado loḵ ngaa nipaya ayo peggo. Hil Yuda los alam-yu-ngwë pin.

¹⁰ In gägek neggëp loḵ Anutu-yi-ḵapiya nebë:

“Mehö nivesa ti su nedo rë, gema verök yi.

¹¹ Mehö los kwa ti su nedo rë,
geti su nesero Anutu in bë jak ni rë.

¹² Mehönon pin deyoh paya in aggata niröp,
gesir pin los dahis nij paya rak.

Gak mehöti su nevong ngaa nivesa rë, gema verök yi.

Ti su nebë sënë menedo rë.”

¹³ “Avij nebë asoreng vu bedub ggëp netök,
gedaggej nenër gägek kuungsën.”

“Vong bë nyël nevu parahek nipaya nedo loḵ avij”,

¹⁴ “medeneterot mehönon rak gägek nipaya”.

- 15 “Deneserög pevis in bë dengis mehönnon mede-nadiik.
- 16 Denevong rii raḵ ngaa nivesa pin vu nyëg pin sën deneya lo,
bedenevong maggin vu alam.
- 17 Malaj nesepa begö gesir dugin gägek-ahë-yes.”
- 18 “Su kwaj nevo Anutu bedeneggöneng in yi rë.”
- 19 Yönon, hil arak ni bë gägek sën neggëp loḵ horek lo neggëp vu alam sën deneggevek horek babu lo. Rëḵ mu Anutu yi horek og neggëp in bë mehönnon pin nij namum bayej nama, gedejak ni nabë gägek neggëp vu sir berëḵ degeḵo nyëvewen jak hir nipaya. ²⁰ In sën hil sepa doḵ horek lo, og su yoh vu bë gevong bemehöti natu mehö niröp gëp Anutu mala rë. Gaḵ yik timu sënë nebë horek netato hil ngaa nipaya rangah vu hil behil narak ni bë hil keyëh.

Mehö Sën Ayo Neya Timu Vu Kerisi Lo, Og Mëm Arë Nebë Mehö Yohvu

²¹ Wirek Anutu tato rangah raḵ horek los alam-denenër-gägek-rangahsën hir gägek bë yi mehö yohvu yönon, rëḵ gwëbeng og yö tato raḵ agga ngwë. ²² Ngaa agga ngwë sënë sën netato bë Anutu mehö yohvu yönon lo nebë: Nabë mehöti ayo na timu vu Yesu Kerisi, og Anutu rëḵ nanër yi nabë mehö yohvu. Lob alam pin sën ayoj na timu vu yi lo yik arëj nebë sënë. Alam Yuda galam-yu-ngwë ving. ²³ Yönon! Hil mehönnon pin nehevong ngaa nipaya, gehil araain besu ayoh vu bë gevong noh vu Anutu kwa rë. ²⁴ Rëḵ Anutu vong semusën sënë vu hil nyëmasën nebë hil atu alam yohvu, degwa

rak sən Kerisi Yesu loḵ yah hil bed bediik in hil lo.
²⁵ Anutu ggooin Yesu rak in bē nadiik bekōḵ keseh
 in kevoh alam sən ayoj na timu vu yi lo hir ngaa
 nipaya na. Anutu su nevong newa newa benevo
 nyēvewen loḵ yah alam hir ngaa nipaya pevis rē,
 gaḵ yō jom yi ahon. Loḵ mēm vong Kerisi yam
 bediik loḵ yah hil bed in bē tato rangah nabē su
 kwa nevirek in mehōnon hir ngaa nipaya rē, gaḵ
 yi og mehō yohvu benevo nyēvewen loḵ yah. ²⁶ Kē,
 vong Kerisi yam loḵ buk sən gwēbeng agi in bē
 tato rangah nabē yi mehō yohvu yōnon. Lob vong
 yam in bē hil ajaḵ ni nabē Anutu su nevong ngaa
 jeggin jeggin rē. Gaḵ mehōti sən ayo na timu vu
 Yesu lo, og Anutu rēḵ nanēr yi geving nabē yi mehō
 yohvu. ²⁷ Nebē sēnē, om hil anoh aggata tena in bē
 gaḵo arēd jaḵ nabē hil alam yohvu? Ma! Aggata
 su neggēp rē! In va nenērin sən hil gaḵo arēd jak-
 ē? Horek nenērin-a? Ma huk sən hil nehevong lo
 nenērin-a? Ma! Ngaa nivesa ti su neggēp vu hil
 rē, gaḵ hil nehevong ving bē Yesu diik loḵ yah hil
 bed, om hil su ayoh vu bē gaḵo ngo arēd jaḵ rē.
²⁸ In hil arax ni nebē hil atu alam yohvu rak sən
 hil ayod neya timu vu Yesu lo, gaḵ su nerax sən hil
 nesepa loḵ horek lo rē. ²⁹ Ma nebē va? Maḵ alam
 Yuda mu yō hir Anutu sēnē ma, alam-yu-ngwē hir
 Anutu ving-a? Gaḵ yik alam-yu-ngwē hir Anutu
 ving! ³⁰ In yik Anutu yō timu. Lob alam sən derah*
 navij gayoj neya timu vu Yesu lo, sən Anutu rēḵ
 nanēr sir nabē sir alam yohvu. Log yik alam sən su
 derah* navij rē, rēḵ ayoj neya timu vu Yesu lo, yik
 Anutu rēḵ nanēr sir geving nabē sir alam yohvu.
³¹ Om sən hil ayod neya timu vu Yesu lo maḵ dahun
 horek ya betu ngaa meris-a? Ma! Gagek sən sa

kevu agi tato bë horekeķ ngaa anon ving.

4

Anutu Nër Abraham Bë Yi Mehö Yohvu

¹ Abraham ni nebë hil behil dobahë yi. Om hil rëķ nanër va jaķ yi? ² Yönon, nabë Abraham tu mehö yohvu raķ yi huk, og yoh vu bë yö geķo arë jaķ. Gaķ gëp Anutu mala og ma! ³ In Anutu-yi-ķapiya nër bë, “Abraham ayo neya timu vu Anutu, lob Anutu kwa nevo benër yi nebë mehö yohvu.”

⁴ Log nabë mehöti gevong huk megeķo monë jaķ, og hil su nanër nabë neķo monë saga nyëmasën. Gaķ mu neķo raķ yi huk. ⁵ Nebë saga, om nabë mehöti ayo na timu vu Anutu sën yoh vu bë nanër mehönon nij paya nabë sir alam yohvu lo mu, gesu kwa bo yi huk nabë Anutu rëķ gevong nyëvewen doķ nah menanër yi nabë mehö yohvu rë, og mëm Anutu rëķ gelë nabë ayo neya timu vu yi, lob rëķ nanër yi nabë yi mehö yohvu.

⁶ Log Davit nër raķ mehö nebë sënë ving nebë, “Mehöti sën hen huk nivesa ma, rëķ Anutu nenër yi nyëmasën nebë mehö yohvu lo, og mehö nebë sënë rëķ kwa vesa rot.” ⁷ Log nër ving bë: “Alam sën Anutu ķo hir ngaa nipaya vër medahun ya lo, og kwaj vesa!

⁸ Gemehöti sën Mehöböp nër yi bë ngaa nipaya su neggëp vu yi rë lo, og kwa vesa.”

⁹ Om alam sën denerah* navij lo, kwaj vesa in sën Anutu kevoh hir ngaa nipaya ya lo, log yik alam sën su denerah* navij rë lo, og kwaj vesa in Anutu kevoh hir ngaa nipaya ya ving. Ham kwamin bo Abraham gökin rë! Hil nanër nebë:

Anutu kwa nevo bë Abraham ayo neya timu vu yi lom nër yi nebë mehö yohvu.

¹⁰ Lob Anutu nër Abraham nebë yi mehö yohvu nangërek-a? Maḵ rah* navi ggovek ya rëḵ mëm, ma su rah* navi rë? Gaḵ su rah* navi rë geyö nahën, log Anutu nër yi nebë yi mehö yohvu. ¹¹ Loḵ mëm rah* navi, lom navi tato bë ayo neya timu vu Anutu ggovek ya om sën Anutu nër yi vorot bë yi mehö yohvu. Lob tu alam pin sën su denerah* navij rë rëḵ ayoj neya timu vu Anutu lo hir dobahë, in tato nebë Anutu rëḵ nanër sir geving nabë sir alam yohvu. ¹² Getu alam sën denerah* navij lo vahi hir dobahë ving. Sir sën denerah* navij lo rëḵ su kwaj nevo saga mu rë, gaḵ denesepa loḵ Abraham vaha bayoj neya timu vu Anutu, nebë sën Abraham su rah* navi wirek rë, rëḵ ayo neya timu vu yi lo.

Anutu Yi Gagek Yam Vu Alam Sën Ayoj Neya Timu Vu Yi

¹³ Anutu su kwa vo bë Abraham nesepa loḵ horek om sën ggooïn loشو yi mewis lo raḵ in bë mehönön pin degevek babuj rë. Gaḵ lë bë Abraham ayo neya timu vu yi, lob nër yi bë yi mehö yohvu, lom mëm sën nër bë rëḵ gevong bemehönön pin degevek yi mewis lo babuj. ¹⁴ Rëḵ nabë mehönön pin saga degevek alam sën denesepa loḵ horek lo babuj mu, og sën hil ayod neya timu lo tu ngaa meris mu, gAnutu hen gagek sën joo venuh lo anon ma. ¹⁵ Hil araq ni bë horek netato bë hil rëḵ gaḵo nyëvewen doḵ nah hil ngaa nipaya. Gaḵ bë horek nama, og hil su ayoh vu bë nanër nabë mehönön denekeyëh horek rë. ¹⁶ Nebë

sënë, om Anutu yi gagek semusën rëk anon jak vu alam sën ayoj neya timu vu yi lo. Lob vongin bë gevong semusën sënë nyëmasën vu hil geving Abraham yi mewis pin benatu hil ngaa. Su rëk gevong vu Abraham yi mewis sën denesepa loḵ horek mu lo menatu hir ngaa rë, gaḵ rëk gevong vu alam pin sën ayoj neya timu vu yi nebë Abraham lo menatu hir ngaa. In Abraham tu hil pin sën hil ayod neya timu vu Yesu lo hil dobahë. ¹⁷ Yoh vu gagek sën neggëp loḵ Anutu-yi-ḵapiya lo bë: “Sa hevong hong tu alam ngahiseḵë hir dobahë.” Lob Abraham tu hil dobahë ggëp Anutu mala in ayo neya timu vu yi. Gevong ving bë Anutu yoh vu bë nanër balam-diiksën dekedu jak nah medemedo malaj-tumsën, geyoh vu bë nanër gagek jak alam sën deberup vu tamusën lo geving nabë sën denedo vorot lo.

¹⁸ Ngaa sën Anutu nër agi su anon raḵ in Abraham lë vorot mevong ving niwëëk rë, gaḵ vong ving niwëëk bë rëk anon jak yonon nabë sën lë raḵ mala lo. Nebë sënë, om sën tu alam ngahiseḵë hir dobahë yonon yoh vu sën Anutu nër lo bë, “Hong mewis lo rëk deberong nabë betuheng!”

¹⁹ Abraham yi ngebek dus raḵ mehödahis nemad-vahi (100), lom navi su niwëëk yoh vu bë geḵo nalu rë. Lob yik venë Sara nebë saga ving. Abraham raḵ sënë ni, rëk ma gevong ving niwëëk. ²⁰ Anutu nër bë ngaa sagi rëk berup, lom Abraham su kwa neya luu luu in rë. Gaḵ vong ving niwëëk geḵo Anutu arë raḵ, ²¹ gerak ni bë Anutu yoh vu bë rëk gevong gagek sën nër lo banon jak. ²² Lob Anutu raḵ ni bë Abraham ayo neya timu vu yi nebë sënë, lom nër yi bë yi mehö yohvu.

²³ Log gagek sënë neggëp loḵ Anutu-yi-kapiya bē, “Anutu nēr yi bē yi mehō yohvu.” Lob sënë og su nēr Abraham yō timu rē. ²⁴ Gaḵ nēr raḵ hil viṅg. Bē hil ayod na timu vu Anutu sēn nēr behil Mehōbōp Yesu kedi raḵ yah vu bedub ggōkin lo, og mēm rēḵ gelē hil nabē saga geving menanēr nabē hil alam yohvu. ²⁵ Anutu vong Yesu yam beḵo hil ngāa nipaya nyēvewen raḵ yah yi mediik. Log Anutu nēr mekedi raḵ yah ggōkin in bē nanēr hil nabē hil alam yohvu.

5

Anutu Nēr Hil Bē Hil Alam Yohvu

¹ Hil ayod neya timu vu Yesu lom Anutu nenēr hil nebē hil alam yohvu, om sēn hil los Anutu nado revuh ti degwa raḵ hil Mehōbōp Yesu Kerisi. ² Hil ayod neya timu vu yi, lom sēn gwēbeng og Anutu nelē hil nivesa gehil kwad vesa rot, in hil arāḵ ni bē rēḵ geḵo hil nah yi nyēḡ mebo semusēn nivesa vesa pin vu hil. ³ Rēḵ mu hil su napisek in sagi mu. Gaḵ hil napisek in maggin sēn netōḵ vu hil lo geving. In hil narāḵ ni bē maggin nevo niwēēk vu hil in bē mēm hil nid gengoin menajom hil ahon mekerē maggin. ⁴ Lob nabē hil najom hil ahon mekerē maggin, og hil rēḵ natu alam los nid wēēk gengāa maggin su rēḵ kepē hil rē. Lob nabē hil nid wēēk nabē saga, og hil rēḵ abo kwad in ngāa nivesa vesa sēn Anutu ggooin raḵ bē gevong vu hil lo. ⁵ Lob nabē hil abo kwad in ngāa sēnē, og Anutu su rēḵ gevong behil nid namum rē, in vong Anon Vabuung yam vu hil vorot, in bē bēr hil kwad jaḵ buk pin nabē Anutu kwa pesivin hil. ⁶ Wirek og hil su ayoh vu bē gaḵo hil vēr in hil ngāa nipaya

rë, rëk Anutu ggooin buk rak, lob Kerisi diik loḵ yah hil mehönon nid paya lo sënë bed. ⁷ Nabë mehöti nadiik in bë doḵ vu mehö nivesa ti, og hil rëk kenud na in, in su alam ngahiseḵë denevong nebë saga rë. Yönon, mak alam ti ti deyoh vu bë nij dël jaḵ sir medenadiik doḵ nah mehö nivesa ti ben. ⁸ Rëk mu hil ngo nahën nado los hil ngaa nipaya, log Kerisi diik in bë doḵ vu hil. Lob Anutu tato rak sënë bë kwa pesivin hil pangsën. ⁹ Om sën nër hil bë hil atu alam yohvu ggovek ya, degwa rak Yesu niḵöḵ. Nebë sënë, om gwëbeng hil arak ni yönon bë rëk doḵ vu hil rot gehil su rëk gaḵo nyëvewen jaḵ hil ngaa nipaya rë. ¹⁰ Wirek hil ngo nahën medo nasis begö vu Anutu, loḵ Nalu diik loḵ buk sënë in bë gevong mamer vu hil los Anutu behil medo jevuh ti. Nebë saga lob gwëbeng hil los nado revuh ti, om hil arak ni yönon bë Anutu rëk geḵo hil nah vu yi behil rëk medo malad-tumsën, in Kerisi nedo mala-tumsën vorot. ¹¹ Lob yik su nebë sënë mu rë, gaḵ gwëbeng og hil kwad vesa vu Anutu in hil Mehöböḵ Yesu Kerisi vong mamer vu hil los Anutu.

Adam Vong Bemehönon Denediik, Loḵ Tum Yesu Vong Om Rëk Demedo Malaj-Tumsën

¹² Lob hil arak ni bë ngaa nipaya pum rak mehö timu nyëdahis, loḵ mëm ngaa nipaya lo yoh vu dob pin yik degwa rak yi. Log diiksën pum rak ngaa nipaya, lob nevong bemehönon pin denediik. In alam pin denevong ngaa nipaya. ¹³ Vu buk muginsën Anutu su vo Horek-nemadluho vu mehönon rë, lob vu buk saga ngaa nipaya neggëḵ dob vorot. Om loḵ buk saga

og Anutu su yoh vu bë nanër nabë mehõnon denekeyëh horek rë, in Horek su neggëp rë. ¹⁴ Rëk mehõnon dediik loḵ Adam yi buk beyam verup loḵ Moses yi buk. Lob diiksën dahun mehõnon pin. Rëk mu mehõnon saga su dekeyëh horek nebë sën Adam keyëh lo rë, in Horek su neggëp loḵ hir buk saga rë. Rëk denediik ving. Lob yik mehõ sën verup vu tamusën lo vong ngaa ngwë nebë Adam. ¹⁵ Rëk Anutu yi semusën og böpata rot kesuu ngaa nipaya sën Adam vong lo. In alam ngahisekë denediik rak mehõ timu saga yi ngaa nipaya, rëk mu Anutu vong mehõ timu sën Yesu Kerisi beḵo yi semusën böpata yam vu hil behil haḵo nyëmasën. Lob semusën nyëmasën sënë semu alam ngahisekë rot bekesuu diiksën.

¹⁶ Lob ngaa nipaya sën verup rak mehõ timu agi luho semusën sën hil haḵo nyëmasën lo, luho hir anon su neggëp ti rë. Gaḵ mehõ timu sën nekeyëh horek lo, og Anutu seggi yi gagek benër bë mehõ nipaya om mehõnon rëk denadiik be-malaj nama. Rëk vu tamusën galam ngahisekë denekeyëh gagek, og Anutu vong yi semusemu nyëmasën yam, lob mëm nër hil bë hil alam yohvu.

¹⁷ In vu muginsën mehõ timu keyëh horek, rëk mehõnon pin dediik rak mehõ saga yi keyëhsën. Log vu tamusën sagi, og Anutu nër alam pin sën deneko semusën vu Yesu Kerisi nyëmasën lo nebë sir alam yohvu. Om Yesu rëk gevang bedenatu alam-los-bengöj medemedo malaj-tumsën geving yi degwata los degwata. ¹⁸ In yik nebë sënë. Mehõ timu vong ngaa nipaya, lob yi nyëvewen yoh vu mehõnon pin bë denadiik berëḵ malaj nama. Log yik mehõ timu vong ngaa yohvu, lob Anutu nër

bë mehõnon pin deyoh vu bë denatu alam yohvu medemedo malaj-tumsën jak yi. ¹⁹ Mehõ timu keyëh gagek, lob sënë vong balam pin detu alam nij paya. Log yik mehõ timu sepa loḵ gagek, lob sënë rëḵ gevong balam ngahiseḵë denatu alam yohvu.

²⁰ Log Horek verup ving, lom tato ngaa nipaya vahi ving bengahiseḵë loḵ. Ngaa nipaya ngahiseḵë loḵ, rëḵ mu semusën böpata sënë yam bekesuu ngaa nipaya. ²¹ Yõnon, ngaa nipaya tu ala mugin bevongin bë dahun hil behil malad nama. Rëḵ mu semusën yam in bë kesuu ngaa nipaya begevong mehõnon medenatu alam yohvu medemedo malaj-tumsën degwata. Semusën sënë nebë hil Mehõböp Yesu Kerisi diik in hil.

6

Bël-Ripeksën Tahu Bë Hil Adiiḵ Ving Kerisi

¹ Om hil rëḵ nanër nabë va? Maḵ hil nanër nabë hil ngo medo gevong ngaa nipaya in Anutu yö medo gevong yi semusën nam vu hil nyëmasën gök gökin-a? ² Ma! Rëḵ nama! Bë hil atu Kerisi-yi-alam, og yik nebë sën hil adiiḵ vorot, om hil su nehebë nengad vu ngaa nipaya benesepa loḵ ggökin yah rë. ³ Sën hil aripek bël raḵ Yesu Kerisi arë lo tahu bë hil adiiḵ ving yi gehil atu mewis raḵ. Ma ham su raḵ ni rë? ⁴ Nebë saga, om sën hil aripek bël lo tahu sën Kerisi diik medelev lo, gevong bë hil ngaa mugeng diik beneggëp loḵ söv. Om hil natu mewis jak nabë sën Anutu tato niwëëk beKerisi kedi raḵ vu bedub ggökin betu mewis lo.

Hil Rëḵ Medo Malad-Tumsën Geving Kerisi

⁵ Yönon! Hil ngaa mugeng diik ya nebë sën Kerisi diik lo gehil atu yi alam. Nebë sënë, om hil rëk natu mewis nabë sën Kerisi kedi rak ggökin betu mewis lo, behil medo malad-tumsën geving yi.

⁶ Hil arak ni bë vong bë hil ayod mugeng diik ya rak kelepeko* ving Kerisi in bë geving bengaa nipaya niwëek sën nevong huk lok hil navid lo nama na, in hil su sepa dok ngaa nipaya gökin nah.

⁷ In ngaa nipaya og su yoh vu bë kepë mehö sën diik lo gökin nah rë.

⁸ Lob hil ngaa mugeng diik ya ving Kerisi, om hil geving geving anon nabë hil rëk medo malad-tumsën geving yi. ⁹ In hil arak ni bë Kerisi kedi rak ggökin ggëp bedub, om su rëk nadiik nah gökin rë. Diiksën su yoh vu bë dahun yi gökin rë. ¹⁰ In diik beron timu, lob kevoh hil ngaa nipaya pin ya vorot. Rëk gwëbeng og nedo mala-tumsën beluho Anutu denedo revuh ti. ¹¹ Om ham jak ni rë nabë Yesu Kerisi diik, om yik vong bë ham diik ving beham su yoh vu bë sepa dok ngaa nipaya gökin nah rë. Gaq ham tu Anutu-yi-alam bevong bë ham nedo malamin-tumsën ving yi. ¹² Ham navimin sën rëk petar na lo nevongin bë ham sepa dok ngaa nipaya, rëk mu ham su gurek ngaa nipaya babu megwevong. ¹³ Ham su bo nemamin los vahamin lu ngaa vu ngaa nipaya in gwevong ngaa nipaya gökin nah. Gaq ham gwevong navimin pin los anomin dahis vu Anutu in ham nabë mehönon sën dediik ggovek rëk dekedi rak ggökin ggëp bedub medenedo vesaj ggökin yah lo. Geham gwevong navimin pin los dahis vu Anutu in ham gwevong ngaa yohvu mu jak. ¹⁴ Nabë saga lok mëm ngaa nipaya su yoh vu bë kepë ham gökin nah rë. In

gwëbeng og ham su hurek horek babu menesepa loḵ rë, gaḵ ham nesepa loḵ Anutu yi gagek semusën sën nevo vu ham nyëmasën lo.

Hil Natu Ngaa Niröpsën Yi Hur

¹⁵ Om hil gevong nabë va? Gwëbeng hil su rëḵ sepa doḵ horek in geḵo hil nah vu Anutu rë, gaḵ hil nesepa loḵ Anutu yi gagek semusën sën nevo vu hil nyëmasën lo. Om maḵ hil ayoh vu bë medo gevong ngaa nipaya ma nama? Ma rot! ¹⁶ Ham rak ni ggovek! Bë ham bo navimin vu mehöti nabë ham gwevong huk vu yi megwevong noh vu aye, og ham tu yi hur. Yiḵ nebë saga, om ham su yoh vu bë sepa doḵ ngaa nipaya genengamin yes vu Anutu geving rë. In ham rëḵ gweḵo nyëvewen doḵ nah ngaa nipaya beham malamin nama veröḵ yi. Gaḵ bë ham nengamin yes vu Anutu, og rëḵ gevong beham natu alam yohvu. ¹⁷ Hil kwad vesa vu Anutu in wirek ham nesepa loḵ ngaa nipaya, rëḵ Anutu vong yi gagek yöḵ vu ham, lob ham nengamin yes benesepa loḵ los ayomin dahis. ¹⁸ Ngaa nipaya duu ham ahon rëḵ Anutu ḵo ham vër in, gevong beham tu yi hur sën denesepa loḵ ngaa yohvu mu lo. ¹⁹ Rëḵ ham kwamin su niwëëḵ loḵ rë geyö nahën, om sën senër mesepa loḵ hil mehönon ngo kwad. Wirek ham navimin kehe ham beham nesepa loḵ ngaa nipaya los ngaa sën su neyoh vu rë lo beham kweyëh gagek pangсэн. Om gwëbeng ham dahun ham navimin los dahis, beham sepa doḵ ngaa yohvu mu in ham ayomin niröp jak.

²⁰ Wirek ham nesepa loḵ ngaa nipaya, gaḵ ham su nesepa loḵ ngaa yohvu rë. ²¹ Lob vu buk saga

maḵ ham neḵo nyëvewen nivesa nebë va raḵ ngaa nipaya sën ham nevong lo? Ma! Lob gwëbeng og ham nimin nemum in ngaa nipaya saga, log ham raḵ ni bë diiksën tu ham nyëvewen om ham vongin malamin nama! ²² Rëḵ ma gAnutu ḵo ham vër in ngaa nipaya bevong ham tu yö yi hur. Lob nyëvewen sën rëḵ bo doḵ nah vu ham lo nebë sënë: Ham ayomin niröp jaḵ, loḵ mëm ham rëḵ medo malamin-tumsën degwata. ²³ In alam sën dene-sepa loḵ ngaa nipaya lo, og rëḵ degeḵo nyëvewen doḵ nah medenadiik bemalaj nama. Rëḵ Anutu og nevo semusën vu hil nyëmasën raḵ hil Mehöböp Yesu Kerisi yi huk nebë hil medo malad-tumsën degwata.

7

Paulus Tahu Gagek Raḵ Maluh Los Venëj

¹ Arig lo, sa nanër gagek sënë vu ham sën nerak horek ni rot lo nebë: Horek tu ala menegin mehönon yoh vu buk pin sën denedo vesaj lo. Ma ham su raḵ gagek sënë ni rë?

² Lob yik nebë sënë: Nabë avëh jaḵ regga beregga nahën nedo, og horek duu luho regga ahon. Rëḵ nabë regga nadiik, og horek saga maya gesu duu yi ahon rë. ³ Gaḵ nabë regga yö nahën nedo gevenë ya merak maluh ngwë, og horek nenër yi nebë nevong baggëb. Gaḵ nabë regga nadiik, og horek sënë su ggërin yi rë, om nabë jaḵ maluh ngwë og su nevong baggëb rë.

⁴ Om arig lo, yik ham nebë sënë. Kerisi loḵ yah ham bömin mediik in ham, lob sënë vong bë ham diik ving geHorek su negin ham ggökin rë, om ham

yoh vu bë jak vu reggamin mewis. Ham reggamin mewis saga yik mehö sën kedi rak yah vu bedub ggökin in bë gevong behil gevong Anutu yi huk banon jak lo. ⁵ Wirek hil ngo nahën nesepa loḅ ngaa nipaya sën hil malad anonin los navun hil in lo, loḅ horek nërin ngaa nipaya sënë, rëḅ mu sënë vong behil kwad nevo bë hil pasang gevong rot. Hil nehevong rot, lob ngaa nipaya saga yi nyëvewen neggëp bë hil rëḅ nadiik bemalad nama. ⁶ Rëḅ vong bë hil adiiḅ ving Kerisi, om ko hil vër in Horek sën neduu hil ahon wirek lo, in bë su gëgin hil gökin. Gaḅ wirek, og hil nesepa loḅ Horek sën dekevu meneggëp lo, rëḅ mu gwëbeng og hil atu mewis rak menesepa loḅ ngaa sën Anon Vabuung netato vu hil lo.

Ngaa Nipaya Nevasap Hil

⁷ Om hil rëḅ nanër nabë va? Hil nanër nabë Horekeḅ ngaa nipaya? Ma! Nabë Horek su tato ngaa nipaya vu sa rë, og sa su rëḅ jak ni nabë nipaya rë. Bë Horek su nanër nabë, “Su ayom nevu nevu in mehö ngwë hir ngaa” rë, og sa su rëḅ jak ayog nevu nevu sënë ni nabë ngaa nipaya rë. ⁸ Rëḅ Horek saga tatekin aggata vu ngaa nipaya benepelëpin sa, lob vong besayog nevu nevu in ngaa nipaya aggagga. Gaḅ bë Horek nama, og ngaa nipaya nebë heljäng, in sa su rëḅ galë nabë ngaa nipaya rë. ⁹ Wirek sën sa dugin Horek lo, og sa hekuung bë sa nado nivesa. Loḅ tum serak Horek ni, lob ngaa nipaya vesa loḅ yah vu sa, lob serak ni bë sëḅ nadiik bemalag nama. ¹⁰ Anutu vong Horek yam in bë geli sa na niröp besa medo malag-tumsën, rëḅ mu ma geHorek

tato vu sa bë sêk nadiik bemalag nama. ¹¹ In Horek nêr aggata tato vu ngaa nipaya, lob ngaa nipaya tetuhin sa, lob serak ni bë sêk nadiik bemalag nama. ¹² Nebë sênë, om hil arak ni bë Horek yô vabuung. Lob Horek yi gagek pin vabuung ving beniröp genivesa. ¹³ Ma mak Horek nivesa sênë vong besêk malag nama? Ma! Ngaa nipaya mu sên kepë sa, om sêk malag nama. Yik nebë sênë in bë nanêr ngaa nipaya tato nabë ngaa nipaya rot. Ngaa nipaya neko Horek nivesa sênë in bë kepë sa jak besa malag nama. Lob Horek nenêr ngaa nipaya degwa tato vu sa bë ngaa nipaya yönon.

Ngaa Nipaya Neggërin Hil Kwad

¹⁴ Hil arak ni bë Horek sênë vabuung in yam vu Anon Vabuung. Gak sa, og ngaa mugeng neggëp lok sayog besa nahurek ngaa nipaya babu. ¹⁵ Yönon, sa su narak ngaa sên sa nehevong lo degwa ni rë. Gak ngaa sên sa nehevongin pangsen bë sa gevong lo, og sa su nehevong rë. Rëk ngaa sên sa nig nelëlin verök yi lo, og tum sa nehevong yoh vu buk pin. ¹⁶ Gengaa sên sa bë gevong in serak ni bë ngaa nivesa lo, og saga nebë serak Horek ni beseyogekin bë ngaa nivesa, rëk mu sa su nehevong yoh vu rë. ¹⁷ Rëk su sengo ti nehevong ngaa nipaya sênë rë, gak ngaa nipaya sên nedo lok sayog lo sên yô nevong. ¹⁸ In serak ni bë ngaa nivesa ti su neggëp lok sayog rë. Sa nanêr ngaa mugeng sên neggëp lok sayog lo. In sa nehevongin bë gevong ngaa nivesa, rëk ma gesa su yoh vu bë gevong banon jak rë. ¹⁹ Gak ngaa nivesa sên sa nehevongin bë gevong lo, og sa su nehevong rë. Gengaa nipaya sên sa su nehevongin bë gevong rë

lo, og tum sa nehevong. ²⁰ Sa nehevong ngaa sën sa su kwag nevo bē sēk gevong rē lo, rēk sa su ngo nehevong rē, gaḵ ngaa nipaya sën nedo loḵ sayog lo yō nevong.

²¹ Lob sa nehevong nebē sēnē raḵ buk pin: Sa nehevongin bē gevong ngaa nivesa, rēk ma gengaa nipaya nedo loḵ sayog benepebip sa. ²² Yōnon, sahēg neving Anutu yi horek pangsen loḵ sayog. ²³ Rēk sa halē horek ngwē neggēp loḵ sa navig pin. Lob nesis begō vu Anutu yi horek sën neggēp loḵ sayog lo. Log netung sa loḵ ya ngaa nipaya sën nedo loḵ sa navig agi nema beneduu sa ahon. ²⁴ Wöp-o! Lob sa mehō nig paya rot! Maḵ re rēk bo sa vēr in ngaa muḡeng sën rēk gevong besa malag nama agi? ²⁵ Om sa kwag vesa rot vu Anutu! In vong hil Mehōböp Yesu Kerisi yam in bē geḵo sa vēr. Yōnon, sa kwag og nesepa loḵ Anutu yi horek, rēk sa ngaa muḡeng sën nedo loḵ sayog lo, og nesepa loḵ ngaa nipaya yi aggata beluho denepemēgin sir.

8

Kerisi Dahun Ngaa Nipaya Ya Gevong Anon Vabuung Vu Hil

¹ Nebē saga, om hil sën naha raḵ Kerisi Yesu lo, og gagek sën nēr bē hil gaḵo nipaya nyēvewen lo ti su rēk gēp vu hil rē. ² In Anon Vabuung yi horek nēr bē alam degevong ngaa nipaya, og denadiik bemalaj nama. Log nēr ving bē hil atu Kerisi Yesu yi alam lo, og hil su rēk nadiik bemalad nama rē, gaḵ hil rēk medo malad-tumsën degwata. ³ Ngaa muḡeng neggēp loḵ hil ayod, om Horek su yoh vu

bë kevoḥ ngaa nipaya na rë. Rëk ngaa sën Horek su yoh vu bë gevong rë lo, og Anutu yö nevonḡ. Vong nalu yam betu mehönön rak, benavi nebë hil mehönön nid paya vu dob sënë navid.

Lob Anutu vong bemehönön hir ngaa nipaya nyëvewen yah rak neggëp Kerisi, bediik loḡ yah hil bed in bë Horek yi nyëvewen su gëp vu hil. ⁴ Horek nër bë hil gaḡo nyëvewen doḡ nah hil nipaya, lob sagak nër niröp beyoh vu. Rëk Anutu vong beKerisi diik loḡ yah hil bed besis hil nyëvewen bemaya, om hil su rëk malad nama rë. Hil su nesepa loḡ ngaa muḡeng sën nedo loḡ hil ayod lo rë, gaḡ hil nesepa loḡ Anon Vabuung yi aggata om sën vong nebë sënë vu hil. ⁵ In alam sën ngaa muḡeng nedo loḡ ayoj lo, og kwaj neya vu ngaa dob yi mu. Gaḡ alam sën denesepa loḡ Anon Vabuung lo, og kwaj neya vu Anon Vabuung yi ngaa. ⁶ Nabë mehöti kwa na vu ngaa muḡeng mu, og mehö sënë rëk nadiik bemala nama. Gaḡ nabë mehöti kwa na vu Anon Vabuung yi aggata, og mehö sënë rëk ayo gëp revuh in rëk medo mala-tumsën.

⁷ Log nabë mehöti kwa sepa doḡ ngaa muḡeng mu, og mehö sënë nesis begö vu Anutu. In su neggurek Anutu yi horek babu rë, gesu yoh vu bë gevong noh vu rë. ⁸ Alam sën denesepa loḡ ngaa muḡeng lo, og alam nebë sënë su deyoh vu bë degevonḡ bAnutu kwa vesa in sir rë. ⁹ Rëk hameḡ su nesepa loḡ ngaa muḡeng rë. Gaḡ Anutu yi Anon Vabuung nedo ving ham yönön beham nesepa loḡ. Rëk nabë Kerisi yi Anon Vabuung su nedo ving mehöti rë, og su Kerisi-yi-alam yi rë. ¹⁰ Yönön, ham navimin nediik, in ham nevonḡ ngaa nipaya, rëk

mu nabë Kerisi nedo ving ham, og ham tu alam yohvu meham anomin nedo mala-tumsën.

¹¹ Anutu nër beYesu kedi raḅ ggökin vu bedub. Om ham navimin rëḅ nadiik mepetar na rëḅ mu nabë Anutu yi Anon Vabuung nedo loḅ ham ayomin, og Anutu sën nër meYesu kedi raḅ yah lo rëḅ gevong bAnon Vabuung bo mala-tumsën vu ham navimin geving.

Anon Vabuung Nevong Behil Natu Anutu Nalu

¹² Arig lo, hil ngaa muḅeng su nesemu hil rë, om hil su agurek babu besepa doḅ. ¹³ Gaḅ nabë ham sepa doḅ ngaa muḅeng, og ham rëḅ nadiik be-malamin nama. Rëḅ nabë ham gweḅo niwëek vu Anon Vabuung bedoḅ vu ham beham nimin dëlin ngaa nipaya sën ham navimin bë gevong lo, og ham rëḅ medo malamin-tumsën. ¹⁴ Alam pin sën deneggurek Anutu yi Anon Vabuung babu lo, og Anutu nalu sir. ¹⁵ In Anutu su vong Anon Vabuung yök vu ham in bë deginengin ham beham medo megöneng in yi rë. Gaḅ vong yök vu ham in bë ham jaḅ ni nabë ham tu Anutu nalu. Lom nevong behil ayed neloḅ yi bë, “Amag! Amag!” ¹⁶ Yönon, Anon Vabuung nenër rangah vu hil loḅ hil ayod bë hil atu Anutu nalu. ¹⁷ Hil atu Anutu nalu, om hil rëḅ medo ben geving yi, geyi ngaa pin rëḅ natu hil ngaa geving. Kerisi ko vanë wirek, lob hil atu yi alam menehaḅo vanë nebë saga gwëbeng ving in bë hil medo nivesa rot geving yi vu tamusën, gAnutu yi ngaa nivesa vesa pin rëḅ natu hil los Kerisi hil ngaa.

Hil Medo Nivesa Rot Vu Tamusën

¹⁸ Sa kwag nevo bē vu tamusēn sēn hil ana medo nivesa lo, og mēm hil rēk galē ngaa maggin sēn netōk vu hil gwēbeng agi nabē ngaa meris. ¹⁹ In ngaa pin sēn Anutu tung lo ggēp denegin buk sēn Anutu tato nalu lo pin nam rangah lo. ²⁰ In ngaa pin sēnē yō nahēn denedo paya, rēk su nebē sēnē yoh vu yō kwaj rē. Gaḵ Anutu yō tung sir nebē sēnē, om denevo kwaj in buk sēn ngaa pin nijvesa jaḵ los dahis lo. ²¹ Anutu rēk geḵo ngaa pin sēn netung lo vēr in ngaa sēn nevasap sir benevong bemalaj nema ya gwēbeng agi, berēk semu ngaa pin benijvesa jaḵ bedemedo nijvesa rot geving nalu lo pin. ²² Hil araḵ ni bē ngaa pin sēn Anutu tung lo medo denevo belol medenevimengin ngaa maggin, nebē sēn avēh denevimeng lo, yō vu wirek rot geḵwēbeng.

²³ Lob su ngaa nebē sēnē mu rē. Gaḵ hil sēn hil haḵo Anon Vabuung vorot lo, og yiḵ hil navo belol ving menehegin buk sēn Anutu gevong behil natu nalu lo yōnon lo. Sēn hil natu nalu lo nebē: Geḵo hil navid bēr vu dob los ngaa nipaya. ²⁴ Anutu ḵo hil yah vu yi ggovek ya, rēk hil nahēn navo kwad in buk sēn gevong banon jaḵ lo. Gaḵ bē berup govek na, og hil su rēk abo kwad in gökin nah rē, in mehōti su nevo kwa in ngaa sēn netōk yam ggovek ya lo ggökin rē. ²⁵ Rēk ngaa sēn yō nahēn gesu anon neraḵ rē lo, nabē hil gevong geving rot nabē rēk anon jaḵ vu hil, og hil najom hil ahon gemedo navo kwad in.

²⁶ Log nelōḵ buk sēn hil su nayoh vu bē kwad bo gagek menajom jaḵ niröp rē lo, og Anon Vabuung nelōḵ vu hil. Yōnon, Anon Vabuung nejom raḵ in hil raḵ saheng mu, in hil su ayoh vu bē nanēr gagek

sagi berup hil avid rē. ²⁷ Gehil Amad sēn nelē mehōnon ayoj lo nerak Anon Vabuung yi gagek sagi ni, generak ni bē Anon Vabuung nesepa loḵ Anutu kwa meneloḵ vu hil sēn Anutu-yi-alam hil lo.

²⁸ Log hil narak ni bē ngaa pin sēn netōḵ vu alam sēn ahēj neving Anutu lo, og yīḵ Anutu neving ngaa pin sēnē neving huk loḵ ti in bē gevong nivesa vu sir. Yīḵ neving vu yi alam pin sēn ggooin sir rak yoh vu yō kwa lo. ²⁹ In Anutu ggooin sir rak vorot wirek betato sir in bē nij nabē Nalu, lob Nalu natu arij aguu, gari lo ngahisekē. ³⁰ Lob alam sēn tato sir wirek lo, og supin sir yah vu yi. Lob alam sēn supin sir yah vu yi agi, og nēr sir ving bē sir alam yohvu. Lob alam sēn nēr sir bē sir alam yohvu lo, og nēr bē rēḵ demedo nivesa rot geving yi.

Anutu Kwa Pesivin Hil Om Su Rēḵ Gevuu Hil Rē

³¹ Om hil rēḵ nanēr va jak ngaa pin sēn Anutu neving-ē? Nabē Anutu doḵ vu hil, og mehōti su yoh vu bē kepē hil rē! ³² In su ggulin Nalu rē, gaḵ vong yam in bē doḵ vu hil pin. Vong ngaa bōpata saga vu hil, om maḵ rēḵ gevong yi ngaa vahi pin vu hil nyēmasēn geving. ³³ Om re yoh vu bē gevong gagek jak alam sēn Anutu yō ggooin sir rak vorot tu yi ngaa lo? Ma! Anutu nēr hil bē hil alam yohvu. ³⁴ Ma re rēḵ nanēr nabē hil mehōnon nid paya? Maḵ Kerisi? Ma! Kerisi og loḵ yah hil bed bediik in hil ggovek ya. Log kedi rak yah ggōkin vu bedub menedo Anutu nema vesa, beneketaḡ vu Anutu ving bē doḵ vu hil.

³⁵ Log re yoh vu bë bo hil vër in Kerisi ahëvingsën sënë? Ma! Rëk mu nabë maggin natök vu hil ma, nabë hil kwad na ngahi ma, nabë hil gaço vanë, ma, nabë meyip gevong hil ma, nabë hil ajaç vu in tob ma, ngaa nipaya basap hil ma, begö natök vu hil, og rëk nabë va? Maç Kerisi su ahë neving hil rë? Gaç ahë neving hil! ³⁶ Yönon, ngaa nebë sënë netök vu hil yoh vu gägek sën neggëp loç Anutu-yi-kaçiya lo bë:

“Denesis he mehe nadiik yoh vu buk pin in he tu hong alam.

Denelë he nebë sipsip, om sën denesis he mehe nadiik ya.”

³⁷ Rëk mu yiç ngaa pin sënë og ngaa meris. In Kerisi ahë neving hil menevong behil kesuu menare nid wëek. ³⁸ In sa hevong ving rot bë ngaa ti su yoh vu bë bo hil vër in Anutu ahëvingsën sënë rë. Nabë hil nadiik ma hil medo vesad, og su yoh vu bë bo hil vër rë. Log angër los ggev-dob-yi gengaa sën nedo gwëbeng agi los ngaa sën rëk berup vu tamusën ma, niwëek aggagga vahi ma, ³⁹ ngaa sën nedo yagek babu lo los ngaa sën nedo dob gebinë lo, ma ngaa vahi sën nedo jeggin jeggin agi. Ngaa pin nebë sënë, og su deyoh vu bë dedok Anutu ahë bepekwë gägek sën ahë neving hil-ë rë. Gaç vong hil Mehöböp Yesu Kerisi yam in bë tato rangah nabë ahë neving hil.

9

Paulus Ayo Maggin In Alam Israel

¹ Ngaa sën senër lo og yönon, gaç sa su tetuhin rë, in Kerisi-yi-alam sa. Log Anon Vabuung tatekin

vu sa lok sayog ving bē senēr gagek sēnē yōnon.
² Sa nanēr vu ham nabē: Sayog maggin gesa kwaḡ paya rot yoh vu buk pin. ³ Yōnon, nabē yoh vu bē sa basap sa in mēm sa gaḡo sa alam Israel denah vu Kerisi jaḡ sēn sa hetah sa vēr in Kerisi-yi-alam gesa malag nama na verōḡ yi lo, og sēḡ kwaḡ vesa in megevonḡ nabē sēnē. Rēḡ ma gesaga su yoh vu bē rēḡ doḡ vu sir rē. ⁴ Sir alam Israel soḡek bedetu Anutu nalu lo, log denelē niḡapiik raḡ malaj ving, log Anutu joo yi gagek ving sir gevo yi horek vu sir. Getato aggata sēn degetunḡ seriveng in bē dekevoḡ hir ngaa nipaya los degeḡo arē jaḡ lo vu sir. Log nēr yi gagek vahi vu sir bē rēḡ gevonḡ vu sir geving. ⁵ Alam Israel sēnē og alam bōp bōp wirek hen hir mewis sir, lob Kerisi sēn tu ngaa pin ala lo pum raḡ sir, rēḡ mu yi Anutu soḡek, sēn hil gaḡo arē jaḡ na vavunē degwata los degwata lo yōnon.

Anutu Ggoin Yi Alam Raḡ

⁶ Rēḡ mu hil su nanēr nabē: Anutu hen gagek anon ma. Hil su nanēr nabē saga in alam sēn depum raḡ Israel lo, og sir pin su Israel soḡek rē. In sir vahi su denesepa loḡ Anutu rē. ⁷ Alam sēn depum raḡ Abraham niḡōḡ lo, og su sir pin detu yi mewis yōnon rē. In Anutu nēr vu yi wirek bē, “Rēḡ denanēr Isaak yi mewis mu nabē hong alam.” ⁸ Nebē sēnē in nalu lo sēn depum raḡ niḡōḡ mu lo, og su detu Anutu nalu rē. Gaḡ hurmahen sēn depum raḡ gagek sēn Anutu joo lo, og mēm hil nanēr sir nabē Abraham yi mewis soḡek. ⁹ Gagek sēn Anutu joo lo nebē, “Sēḡ nom geto doḡ buk sēn

sehooin raḵ lo, lom mēm Sara rēḵ geḵo nalu maluh ti.”

¹⁰ Log yik su gāḡek timu sēnē rē. Gaḵ hil dobaḡē Isaak ḵo Rebeka, lob nalu luu loḵ pepid, lob Anutu nēr gāḡek ti vu Rebeka vorot. ¹¹ Luho nahēn denare loḵ ataj ayo gesu denevongŋŋāa nivesa maŋāa nipaya ti rē, rēḵ Anutu nēr gāḡek raḵ luho vorot in bē tato rangah nabē su nelēŋāa sēn denevongŋ lo menenēr rē, gaḵ yō neggooin mehōnon raḵ yoh vu kwa. ¹² Nēr vu Rebeka bē, “Aguu rēḵ gurek amon babu!” ¹³ Sēnē yoh vu gāḡek sēn neggēp loḵ Anutu-yi-ḵapiya lo nebē, “Sahēḡ neving Yakop, rēḵ sa nehalē Ēsau paya.”

¹⁴ Om hil rēḵ nanēr nabē va? Maḵ hil nanēr nabē: Anutu su nevongŋŋāa yohvu rē? Ma! ¹⁵ In nēr vu Moses bē:

“Nabē sa hevongin bē semu mehōti, og sēḵ semu.

Log nabē sa hevongin bē kwaḡ paya in mehōti, og sēḵ kwaḡ paya in.”

¹⁶ Om yik nebē sēnē. Anutu su kwa paya in mehōti in mehō sēnē kwa nevo bē Anutu kwa paya in yi rē. Log su kwa paya in mehōti in nevongŋ Anutu yi huk niwēēk rē, gaḵ yō nevongŋ yoh vu kwa. ¹⁷ In Anutu nēr vu Parao wirek meneggēp loḵ yi ḵapiya nebē, “Maggin sēn sa hevongŋ vu hong lo, og sa hevongŋ in bē tato sa nig wēēk vu mehōnon pin in denanēr sa bengōḡ na menoh vu dob pin. Yik raḵ degwa saga sēn sa hetungŋ ggev Parao raḵ hong.” ¹⁸ Om nabē Anutu kwa bo nabē kwa paya in mehōti, og rēḵ kwa paya in yi. Log nabē kwa nevo bē gevongŋ bemehōti ayo dahis jaḵ, og rēḵ gevongŋ bayo dahis jaḵ.

Anutu Yi Kwa-Vonginsën Los Ahë Sengën

¹⁹ Rêk mu maḵ ham ti rêk nanër vu sa nabë, “Nebë saga, loḵ nebë va sën Anutu nenër bë ngaa nipaya degwa neggëp vu hil mehönnon-ë? In hil su ayoh vu bë ḵeyëh yi rë.” ²⁰ Rêk hong re? Hong mehönnon mu rêk geyoh vu bë gwëvong ayem jaḵ Anutu? Dëg soḡek su neloḵ tepëḵ in ala sën nejegwi yi lo bë, “Genesemu sa nebë sënë in va?” rë. ²¹ Gaḵ mehö sën nejegwi dëg lo yö nejegwi yoh vu kwa, log yoh vu bë geḵo ngägek gobeng timu mejegwi dëg luu jaḵ. Lob nabë semu ngwë malangeri in huk nivesa yi, log semu ngwë in bë huk meris meris yi, og yikḵ ggovek. Yö yi ngaa.

²² Lob Anutu vongin bë tato ahë sengën rangah betateḵin niwëëḵ vu mehönnon in sir pin denevong ngaa nipaya. Lob ahë sengën vu sir bë kevoh sir bemalaj nama na veröḵ yi, rêk ma genejom yi ahon. ²³ Nejom yi ahon nebë saga in kwa nevo mehönnon vahi sën kwa nevongin sir lo. Kwa nevo sir in yö ggooin sir raḵ vorot in bë demedo nivesa doḵ yi nyëḡ geving yi, gerëḵ gevong yi ngaa nivesa vesa pin vu sir. ²⁴ Yikḵ hil sënë. Ggoin hil raḵ. Su ggoin loḵ he Yuda mu rë, gaḵ ggoin alam-yu-ngwë vahi ving. ²⁵ In Hosea nër nebë saga meneggëp loḵ Anutu-yi-ḵapiya nebë:

“Alam sën su sa alam sir wirek rë lo, og sëḵ nanër sir nabë salam sir.

Galam sën sa su ahëḡ neving sir wirek rë lo, og sëḵ ahëḡ geving sir.”

²⁶ Loga,

“vu nyëḡ sën sa nanër sir wirek bë,
‘Su salam ham rë’ lo,

og sək nanër vu sir saga nabë Anutu mala-tumsën nalu sir.”

²⁷ Log Yesaya nër rak alam Israel getahi bë:

“Nabë Israel ngahijsekë rot nabë raggër loo nenga, og yik Anutu rək geķo sir yu mahen teka mu nah vu yi.

²⁸ In Mehöböp rək govek gägek na gebepul pevis, log bo nyëvewen dok nah vu alam vu dob.”

²⁹ Yoh vu gägek ngwë sën Yesaya nër wirek lo bë:

“Nabë Mehöböp sën negin angër-begö-yi pin vu yagek lo

su yoh nenga in hil hed vë yu mahen teka bedemedo rë,

og hil rək malad nama na verök yi nabë sën Sodom los Gomora.”

Alam Israel Denevong Huk Mu In Bë Denatu Alam Yohvu Rək Ma

³⁰ Om hil rək nanër nabë va? Hil nanër nabë alam-yu-ngwë sën su malaj nesepa bë denatu alam yohvu rë lo detu alam yohvu. Ayoj ya timu vu Yesu lom sën Anutu nër sir bë sir alam yohvu.

³¹ Gaķ alam Israel og kwaj nevo bë nabë desepa dok horek, og rək gevong medenatu alam yohvu. Rək ma gesu denesepa loķ horek los dahis rë.

³² Rək su detu alam yohvu rë, in su ayoj neya timu vu Yesu rë. Gaķ kwaj nevo bë ngaa sën denevong lo yoh vu bë rək geķo sir nah vu Anutu, rək ma. Denelë kelepeķo* nebë su yoh vu rë, in ngaa nimumsën, lob sënë nebë sën deketul vahaj rak gelöng bedevës. ³³ In gägek sënë neggëp loķ Anutu-yi-ķapiya bë:

“Ham ngo! Sa hetung gelöng ti vu Sion* in bë mehönon deketul vahaj jak.

Sa hetung gelöng niwëek ata in gevong rii jak mehönon.
Gak alam sën ayoj na timu vu yi lo, og su rëk nij namum rë.”

10

Alam Israel Su Detu Alam Yohvu Rë

¹ Arig lo, sa hevongin rot bë Anutu geķo alam Israel nah vu yi, om sa najom rak vu yi in sir rot. ² Seraķ nij, om sën senër bë nij wëek rot bë desepa dok Anutu. Rëk su denevong los kwaj rë. ³ In deneketul loķ in aggata sën Anutu nanër sir nabë sir alam yohvu lo, in denevong ngaa yoh vu yö kwaj in bë denatu alam yohvu. Su denedahun sir medenesepa loķ aggata sën Anutu vong in bë hil sepa dok menatu alam yohvu lo rë. ⁴ Hil arak ni bë Horek yi huk verup lah loķ Kerisi, om sën Anutu rëk nanër alam pin sën ayoj na timu vu Kerisi lo nabë sir alam yohvu.

Anutu Nevongin Bë Geķo Alam Pin Nah Vu Yi

⁵ Yik nebë sën Moses kevu gagek rak Horek bë: Horek yoh vu bë gevong mehönon medenatu alam yohvu lo. Kevu nebë sënë, “Mehöti bë sepa dok horek sënë pin, og rëk medo mala-tumsën.” ⁶ Rëk mu hil ayod neya timu vu Yesu, lom sën vong behil arëd nebë hil alam yohvu, om ham su kwamin bo dok ayomin nabë, “Re rëk dok na yagek, megeķo Kerisi duk nam-a?” In hil arak ni bë luķ yam ggovek ya. ⁷ Log su kwam bo nabë, “Re rëk duk na alam-diiksën hir nyëg in geķo Kerisi nom-a?” Gak kedi rak yah ggovek ya.

⁸ Log gerak ni ving bë, “Gagek yik neggëp vu hong. Neggëp loḵ avim geneggëp loḵ ayom.” Yik gagek sën hil nanër rangah bë hil ayod neya timu vu Yesu lo. ⁹ Om nabë genanër Yesu berup avim nabë yi Mehöböp, log gwevong geving dok ayom nabë Anutu nër bekedi raḵ yah vu bedub, og Anutu rëḵ geḵo hong nah vu yi. ¹⁰ In hil atu alam yohvu raḵ sën hil ayod neya timu vu Yesu lo, log Anutu rëḵ geḵo hil nah vu yi jaḵ sën hil nanër verup avid bë yi alam hil lo.

¹¹ Lob gagek neggëp loḵ Anutu-yi-ḵapiya nebë, “Alam sën ayoj na timu vu yi lo, og su rëḵ juuk sir benij namum rë.”

¹² Log alam Yuda los alam-yu-ngwë neggëp timu in yik hil pin hil Mehöböp timu nedo, lob nevong semusën böpata vu alam sën ayej nelok yi lo. ¹³ Yoh vu sën neggëp loḵ Anutu-yi-ḵapiya lo nebë, “In alam sën ayej nelok Mehöböp lo pin, og rëḵ geḵo sir nah vu yi.” ¹⁴ Rëḵ nabë su ayoj na timu vu yi rë, og su rëḵ ayej dok yi rë. Log nabë su degengo yi gagek rë, og su rëḵ ayoj na timu vu yi rë. Log nabë mehöti su nanër yi gagek rangah vu sir rë, og su rëḵ degengo rë. ¹⁵ Log nabë Anutu su gevong alam sën denanër gagek lo dena vu sir rë, og re rëḵ nanër rangah vu sir-a? Yoh vu gagek sën neggëp loḵ Anutu-yi-ḵapiya lo nebë, “Alam sën denanër Bengö Nivesa rangah lo deberup, og hil kwad vesa rot.”

Alam Israel Su Denesepa Loḵ Bengö Nivesa Rë

¹⁶ Rëḵ mu alam pin su debë nengaj vu Bengö Nivesa rë gema. Yoh vu sën Yesaya nër wirek lo nebë, “Mehöböp, re vong ving gagek sën he

nanër lo?” 17 Om hil nehevong ving raḡ gagek sën hil nehango lo, lob gagek sën hil nehango lo, og neverup raḡ Kerisi avi. 18 Rëḡ seloḡ tepëḡ bē: Maḡ su denengo Bengö Nivesa sënë rē? Gaḡ dengo ggovek ya. In gagek neggëp loḡ Anutu-yi-ḡapiya nebē:

“Ayej ya meyoḡ vu dob pin.

Log hir gagek ya metoḡ ya dob nenga pin.”

19 Rëḡ seloḡ tepëḡ beron ngwë ggökin bē: Maḡ Israel su deraḡ gagek sënë degwa ni rē? Gaḡ deraḡ ni in Moses nër wirek bē:

“Sëḡ gevong beham ayomin rëḡ ngis yi in alam-yu-
ngwë sën su los bengöj rē lo,
log sëḡ gevong beham ahëmin sengën vu alam-
yu-ngwë sën kwaj masën lo.”

20 Rëḡ Yesaya su neggöneng rē genenër rangah bē:

“Alam sën su denesero sa rē lo detoḡ vu sa,
log alam sën su deneloḡ tepëḡ in sa vu mehö
la rē lo,
og sa tato sa rangah vu sir.”

21 Lob nër raḡ Israel nebē:

“Sa hetë nemag in alam sën denekeyëḡ los demehoo sa gagek lo
yoh vu buk pin bē denom vu sa, rëḡ ma.”

11

Anutu Semu Alam Israel Vahi

¹ Lob sa bē doḡ tepëḡ in gagek ngwë nabë maḡ Anutu ruuk yi alam-a? Ma veröḡ yi! Yiḡ sa Israel ti ving. Abraham yi mewis sa, in sa degwa vu Benjamin.

² Log Anutu su rək juuk yi alam sən ggooin sir rak wirek lo rē. Ma ham su rak gəgek sən Anutu-yi-kaḗiya nər rak Elia lo ni rē? Elia su vu Anutu in alam Israel bē, ³ “Mehöböp! Denesis hong alam-denenər-gəgek-rangahsən medenediik. Gedenekevoh hong jepö ya. Geyik sengo ti nahən nado, lob denesero sa in bē dengis sa mesa nadiik.” ⁴ Rək Anutu nər yah vu yi nebē va? Nər nebē sənē, “Sehooiin alam 7,000 rak medenedo vu sa, su deneggurek anutu-kuungsən Baal babu rē.”

⁵ Lob yik buk sən gwëbeng agi nebē ving. Anutu kwa pesivin alam Israel beggooin sir yu mahen teka rak medenedo. ⁶ Ggooin sir rak in yö kwa pesiv in sir, gaḗ su ggooin sir rak in denevong huk nivesa la rē. Gaḗ nabē ggooin sir rak in nelē bē denevong ngaa nivesa, og nevong loḗ yah nyëvewen vu sir mu gesu kwa pesiv in sir yönon rē. ⁷ Om mak nebē va? Nebē sənē: Alam Israel malaj nesepa bē Anutu gelē sir nivesa, rək ma gesu nelē sir pin nivesa rē. Yönon, ggooin sir yu mahen teka rak benelē sir nivesa, rək sir vahi pin og nengaj nemir, om su detök rak gəgek anon rē. ⁸ Yoh vu gəgek sən neggëp loḗ Anutu-yi-kaḗiya lo bē:

“Anutu vong benij tebö nebē sən deneggëp yiing.

Nevong malaj bē degelē yi gəgek rək su dejak ni,
genevong nengaj bē degengo rək su denatök jak degwa.

Lob denedo nebē sənē rot meverup gwëbeng.”

⁹ Log Davit nər rak Israel ving bē:

“Hir nos böp sən denegga lo rək natu gegweeng los rasoh
in kevoh sir mebo nyëvewen vu sir.

10 Malaj kenu doḵ gesu degelë ngaa,
lom hir ngaa muḡeng saga yō jaḵ ḡep demij
meyō ḡep degevek degwata.”

Anutu Ḷo Alam-yu-ngwë Yom

11 Lob sa bē doḵ tepëḵ in ḡageḵ ngwë nabë: Alam Israel devës saga, om rëḵ malaj nama na veröḵ yi? Ma! Rëḵ nama! Dekeyëḵ ḡageḵ lob tum Anutu Ḷo alam-yu-ngwë yom raḵ sënë. Vong nebë sënë in bē alam Israel ayoj ngis yi, lob mēm degërin sir nom vu yi geving. 12 In dekeyëḵ ḡageḵ lom sënë loḵ vu mehōnon pin. Deruu demij vu Anutu, lob sënë vong bengaa nivesa töḵ vu alam-yu-ngwë. Om alam Israel degërin sir nom vu Anutu, og sënë rëḵ gevong bengaa nivesa rot natöḵ vu mehōnon pin mekesuu ngaa sën verup raḵ hir keyëhsën lo.

13 Sa bē nanër ḡageḵ vu ham alam-yu-ngwë: Ham sinarë sa, lob sa kwag vesa in huk sënë menehevong. 14 Sa nehevongin huk sënë rot in bē gevong mesa alam Yuda malaj anonin ngaa nivesa vesa sën ham neḶo lo, in sa ḡaḶo sir la denom geving. 15 In Anutu semu aye in mehōnon raḵ sën ruuk alam Israel lo. Om buk sën Anutu ḡeḶo alam Israel nom göḶin lo, og rëḵ nabë sën deḶedi raḵ yah ḡgöḶin ḡḡep bedub. 16 Alam Israel denëḶo parawa-brët-yi nemaj beron ti vër nemuḡin medenetung netu seriveng vu Anutu lob mēm brët pin los dahis netu yi ngaa ving. Log nabë Ḷele ḡeḡa* tu Anutu

* **11:16:** ḡageḵ sënë raḵ parawa-brët-yi los Ḷele ḡeḡa, og yik ḡageḵ peggirinsën raḵ Abraham loḶo yi mewis. Bë Abraham tu Anutu yi alam, om yi mewis pin detu Anutu yi alam ving nebë saga. Rëḵ alam Israel ngahi deruu demij vu Anutu bedekehe sir vër in yi alam

yi ngaa, og kele nema pin los agga tu yi ngaa ving. ¹⁷ Yönon, maḵ Anutu keyëh kele oliv* nema vahi bevo vër, log ḵo hong nebë kele oliv* bemën nema ti megelu hong loḵ yah nema vahi sagu lo bej. Lob geneko jeji ggëp kele oliv* sënë gëga ving nema soḡek vahi lo. ¹⁸ Om su gweḵo hong jaḵ vu nema soḡek lo. Nabë gweḵo hong jaḵ vu, og kwam bo rë. In genare raḵ gëga, gaḵ gëga su nare raḵ hong rë. ¹⁹ Rëḵ mu maḵ rëḵ genanër nabë, “Anutu keyëh nema pin sënë in bë gelu sa doḵ nah bej.” ²⁰ Sënëḵ yönon, rëḵ mu ketöv sir in su ayoj neya timu vu Yesu rë. Gaḵ hongëḵ genare niwëëḵ in ayom neya timu vu yi, om su gweḵo hong jaḵ. Gaḵ gegöneng megwegin hong. ²¹ In Anutu su lë nema soḡek mu menedo rë, om su rëḵ gelë hong mu geving rë. ²² Kwam bo Anutu rë, nabë yi mehö kwa vonginsën los mehö niwëëḵ ving, om su nelë ngaa nipaya mu rë. Alam sën nij nelëlin yi lo, og nevong nyëvewen vu sir loḵ yah. Log hong, nabë gegurek babu, og rëḵ kwa gevongin hong, gaḵ nabë nama, og rëḵ ketöv hong na geving. ²³ Om nabë nema soḡek sën nij nelëlin yi lo vahi degërin sir nom bayoj na timu vu Yesu, og Anutu rëḵ gelu sir doḵ nah aggaj gökin. In Anutu yoh vu bë gevong nabë saga. ²⁴ Gerak ni bë wirek og kele oliv* bemën nema hong, rëḵ Anutu ketöv hong vër megelu hong loḵ yah oliv* nivesa, gaḵ su aggam sënë niröp rë. Om yönon rot, yoh vu bë rëḵ geḵo oliv* soḡek nema lo sënë megelu sir doḵ nah yö aggaj gökin.

Anutu Kwa Nevongin Mehönon Pin

²⁵ Arig lo, sa bē ham su kwetul doḵ in gagek vunsēn sēnē. In rēḵ ham kwamin bo menanēr ham nabē ham los kwamin. Om sa nanēr gagek vunsēn sēnē rangah vu ham. Gagek sēnē degwa nebē: Alam Israel vahi nengaj dahis, lob demedo nabē sēnē rot mena berup doḵ buk sēn Anutu gooin alam-yu-ngwē jaḵ govek na bedegērin sir nom lo.

²⁶ Lob mēm Anutu rēḵ geḵo Israel vahi pin nom noh vu gagek sēn neggēp loḵ yi ḵapiya lo bē:

“Mehō sēn doḵ vu hil megeḵo hil vēr lo rēḵ berup gēp Sion*.

Lob rēḵ kevhoh Yakop yi mewis hir ngāa nipaya sēn deneruu demij vu Anutu lo na.”

²⁷ Log yi gagek ngwē nēr bē:

“Sēḵ najoo gagek sēnē jaḵ sir nabē sēḵ kevhoh hir ngāa nipaya pin na.”

²⁸ Alam Israel nij nelēlin Bengō Nivesa, lob denesis begō vu Anutu in ngāa sēnē, rēḵ mu saga neloḵ vu ham. Rēḵ mu Anutu ggooin sir raḵ vorot in denatu yi alam, om sēn nahēn ahē neving sir. In kwa nevo ḵenuj los hir dobahē lo. ²⁹ In nabē Anutu gooin alam yu ti jaḵ begevong semusēn vu sir, og su rēḵ nom pekwē gagek rē. ³⁰ Wirek ham kweyēh Anutu aye, rēḵ ma geham wērin ham yom, lom ham ḵo semusēn gwēbeng raḵ sēn alam Israel dekeyēh āga lo. ³¹ Yōnon, alam Israel dekeyēh gagek gwēbeng in bē ham gwēḵo semusēn jaḵ, loḵ mēm rēḵ nom degērin sir medegeḵo semusēn geving vu tamusēn. ³² In Anutu vuu mehōnon pin ya bedenedo los hir ngāa nipaya medeginengin sir in bē mēm rēḵ gevong yi gagek kwa vonginsēn noh vu sir pin.

Yik Hil Gaḳo Anutu Arë Jaḳ

33 Alam-e! Hil napisek in Anutu in kwa böpata ben-erak ngaa pin ni los dahis kesuu mehönon pin.

Hil su ayoh vu bë ajaḳ yi gagek sën kwa nevo lo ni rë,
gehil su ayoh vu bë ajaḳ ngaa sën nevong lo ni rë.

34 Yoh vu sën dekevu meneggëp loḳ yi ḳapiya lo bë:

“Re rak Mehöböḳp kwa ni?

Ma re vo kwa vu yi?”

35 “Ma re vo ngaa vu yi mugin om rëḳ bo doḳ nah vu yi?”

36 Ma! Yi yö tung ngaa pin.

Geyö ti tu ala benegin ngaa pin.

Bengaa pin tu yi ngaa.

Om hil gaḳo arë jaḳ na vavunë degwata los degwata. Yönon.

12

Hil Getung Navid Na Vu Anutu Nabë Seriveng

¹ Om arig lo, Anutu kwa vongin hil, om sa gejiin ham bë ham gwevong navimin vu Anutu nabë sën mehönon denetung seriveng vu yi lo. Ham bo vabuung in ham navimin megwetung natu seriveng vu Anutu, rëḳ mu ham medo vesamin in ham gwevong yi huk, loḳ mëm rëḳ kwa vesa in. In ngaa nebë saga og ngaa yohvu meneḳo Anutu arë rak. ² Log ham su sepa doḳ ngaa sën alam-dob-yi denevong lo, gaḳ ham gwërin ham kwamin menatu mewis in ham jaḳ ngaa sën Anutu kwa nevo bë nivesa los yohvu geniröp rot lo ni.

Hil Dahun Hil Gadok Vu Hil Arid Lo

³ Anutu vong semusën vu sa, om sa bë nanër vu ham pin ti ti nabë ham su gweko ham jak mesevok ham huk, gak ham ngo sepa dok ham huk megwevong niröp. Log ham ti ti ngo seggi ham huk saga niröp noh vu niwëek sën Anutu vo vu ham lo. ⁴ In hil navid len ti ti lo neggëp, rëk mu hir huk su neggëp ti rë, gak denevong huk aggagga yö yoh vu sir. ⁵ Lob yik hil ngahisekë nebë saga, rëk hil atu Kerisi-yi-alam yu timu. Lob hil pin yik anon timu gelen ti ti lo. ⁶ Anutu vong semusemu vu hil nyëmasën, gevo kwa aggagga vu hil, om nabë mehöti yoh vu bë nanër gagek rangah in ko semusën sënë vu Anutu, og mehöti sënë nanër gagek rangah noh vu niwëek sën Anutu vo vu yi lo. ⁷ Genabë semusën neggëp vu mehöti in bë gegin ari lo in huk og gegin. Log nabë mehöti yoh vu bë tahu alam in ko semusën sënë vu Anutu, og mehö sënë natu tatovaha betahu alam. ⁸ Log nabë mehöti kwa neggëp in bë nanër Anutu yi gagek tato vu alam, og gevong banon jak. Log nabë mehöti bë bo ngaa vu ari lo, og gevong vu sir los ayo timu. Log ggev sën negin yi alam lo, og gegin sir niröp gesu ni tebö. Log mehöti bë kwa paya in ari medok vu yi, og dok vu yi los kwa vesa.

Ham Ahëmin Geving Ham Arimin Sën Kerisi-yi-alam Lo Yönon

⁹ Sën ham ahëmin geving arimin lo lo, og ham su gwekuung jak. Gak ham ahëmin geving sir yönon. Ham gweruu demimin vu ngaa nipaya geham napiik vu ngaa nivesa. ¹⁰ Ham kwamin bo Kerisi-yi-alam pin nabë ham arimin sir bemëm

ham ahëmin geving sir yönon. Ham pin ti ti gweko arëmin jak vewen vewen. ¹¹ Ham ayomin kehe ham beham gwevong Mehöböp yi huk niwëek noh vu buk geham su nimin tebö. ¹² Ham bo kwamin in Mehöböp bemedo los kwamin vesa. Nabë maggin natök vu ham, og ham bare niwëek. Geham ngo medo najom jak noh vu buk. ¹³ Nabë Anutu-yi-alam la dejak vu in ngaa, og ham dok vu sir, log nabë alam-yu-ngwë deberup vu ham, og ham gwegin sir nivesa. ¹⁴ Bë alam degevong paya vu ham, og ham najom jak nabë Anutu gevong nivesa vu sir. Kë! Ham najom jak nabë gevong nivesa vu sir. Gağ ham su terot sir los najom jak nabë Anutu gevong paya vu sir. ¹⁵ Alam sën kwaj vesa lo, og ham kwamin vesa geving sir, log ham semu ayemin in alam sën ayoj maggin medenesu lo. ¹⁶ Ham medo jevuh ti. Ham su kwamin bo nabë ham böp, gağ ham los alam sën su los bengöj rë lo sepa ham. Ham su ngo kwamin bo ham menanër nabë, “Sengo timu los kwag!” ¹⁷ Nabë mehöti gevong paya vu ham, og ham su gwevong nipaya dok nah nyëvewen vu yi. Gağ ham kwamin bo ngaa nivesa mu megwevong jak alam pin malaj. ¹⁸ Ham gwegin ham in begö degwa su gëp vu ham, gağ ham malamin sepa sën ham medo jevuh ti geving alam pin lo. ¹⁹ Om sa mehö lo, ham su ngo bo dok ngaa nipaya sën denevong vu ham lo, gağ ham naköök gAnutu ahë sengën vu sir megevong dok nah vu sir. In gägek neggëp loğ Anutu-yi-ğapiya nebë: Mehöböp nër bë, “Volöksën nipaya nyëvewen og sengo sa huk, om ham naköök gesengo rëğ bo dok nah.” ²⁰ Rëğ mu nabë:

“Mehö sën nevonḡ paya vu hong lo nadiikahë,
og gebo nos vu yi.

Genabë ayo bev in bël og gebo bël kul vu yi.

Yönon, nabë gwevonḡ nabë sënë,

og rëḡ getah yi nah bekwa bo yi ngaa nipaya
sën lo bemëm ni namum in.”

²¹ Su gwevonḡ bengaa nipaya kepë hong, gaḡ
gebare niwëëḡ meḡekwepë ngaa nipaya jaḡ ngaa
nivesa.

13

Hil Agurek Gavman Babu

¹ Ham pin ḡurek alam sën detu gavman
medenëḡin ham lo babuj. In gavman su yö
deggooḡin sir raḡ rë, gaḡ Anutu vo niwëëḡ vu
gavman vu nyëḡ pin in huk pin. Lob Anutu yö
tung gavman vu nyëḡ pin medenedo. ² Nebë
saga om nabë mehönon dekeyëḡ gavman, og
dekeyëḡ Anutu ving. Om rëḡ denatōḡ vu nyëvewen.
³ Alam nijvesa su deneggöneng in kiap rë, gaḡ
mëm alam sën denevonḡ ngaa nipaya lo mu mëm
deneggöneng in. Nabë ahëm ving bë su gegöneng in
gavman, og gwevonḡ ngaa nivesa jaḡ buk pin, lob
mëm rëḡ gavman geḡo arëm jaḡ. ⁴ In Anutu tung
gavman in bë doḡ vu hong meḡemedo nivesa. Rëḡ
mëm nabë gekweyëḡ horek og gegöneng. Gerak
ni bë begö sën nejom loḡ nema lo, og su neḡo
meris rë. Gaḡ Anutu tung gavman in bë degevonḡ
yi huk medebo nipaya doḡ nah vu mehöti sën
gevonḡ ngaa nipaya lo. ⁵ Nebë saga om hil agurek
gavman babu. Rëḡ mu hil su agöneng in ngaa
nipaya nyëvewen sënë mu mesepa doḡ hir gagek,

gak hil kwad bo nabë sënëk ngaa niröp, om hil sepa dok.

⁶ Log sën hil getung takës lo, og ngaa niröp ving, om gwetung in Anutu vo huk loḵ alam gavman nemaj medetu yi hur. ⁷ Om nabë gavman degetung horek in ngaa ti nabë degeḵo takës jak, og gebo monë jak vu sir noh vu saga. Alam sën denēḵo takës lo, og ham gwetung takës vu sir niröp. Galam sën denēḵo takës-ḵupeḵ-yi (kastams) lo, og ham bo takës-ḵupeḵ-yi vu sir niröp geving. Log alam sën denegin ham lo, og ham ġurek babuj, galam sën denetu ggev lo, og ham gweḵo arēj jak.

Bë Ham Ahëmin Geving Mehönon Og Sagak Ham Neseпа Loḵ Horek Yönon

⁸ Ham göneng in nyëvewen pin nabë su gëp vu ham. Gak yik nyëvewen timu sënë yö gëp vu ham vewen vewen degwata nabë: Ham ahëmin geving ham vewen vewen jak buk pin. Nabë ham gwevong nabë saga, og ham nevang yoh vu sën Horek nër lo. ⁹ In Horek nër nebë sënë bë, “Su gegodeḵ mehö ngwë venēj los reggaj. Su gengis mehönon medenadiik. Su gegodeḵ. Su ayom nevu nevu in mehö ngwë hir ngaa.” Horek sënë gevahi sën neggëp lo, og yik pin degwaj timu sënë nebë, “Ahëm geving alam sën denedo dus vu hong lo nabë sën ngo ahëm neving hong.” ¹⁰ In mehö sën ahë neving mehö ngwë lo, og su rëḵ gevong paya vu yi rë. Om nabë hil ahëd geving mehönon, og hil neseпа loḵ horek pin menehevong yoh vu.

Hil Gevong Ngaa Niröp

¹¹ Ham ahëmin geving ham nabë sënë in ham rak ni bë buk verup ggovek ya, om ham malamin

natum beham kwedi jak. Buk sën Anutu geḱo hil nah vu yi lo yam dus teka, gaḱ su neggëp ading in hil nebë sën neggëp loḱ buk sën hil nehevong ving nyëdahis lo rë. ¹² Mala vahis vongin nama na gedus raḱ bë rangah vongin berup. Om maḱ hil gevuu ngaa malakenu yi pin na, gehil agërin hil navid jak ngaa rangah yi. ¹³ Hil ana aggata niröp nabë sën mehönön deneya rangah. Hil su sepa dok alam sën denesup sir in bë denanum böp medegevong ngaa jeggin jeggin lo. Hil su gevong baggëb gegevong ketod vu ngaa ningöhek jeggin jeggin. Hil su ayod nevu nevu in mehö ngwë hir ngaa, log hil su ahëd sengën bemehoo hil. ¹⁴ Gaḱ ham gwëḱo Mehöböḱ Yesu Kerisi begwevëh nabë tob in gërin ham in ngaa nebë saga. Geham su kwamin bo megwevong ngaa nipaya sën ham malamin anon in lo.

14

Hil Su Seggi Arid Lo

¹ Mehöti sën ayo neya vu Yesu mahen teka mu lo, og ham gwëḱo yi nam geving ham sën Anutu-yi-alam ham lo. Rëḱ mu ham su ngis begö vu yi in gägeḱ vahi. ² In alam vahi ayoj neya timu vu Yesu niwëëḱ, lob denegga reggu los ngaa aggagga pin. Rëḱ alam vahi mu su denevong ving niwëëḱ rë, lom sën denegga jojeng los nos mu. ³ Om mehöti sën negga ngaa pin lo su kwa bo gägeḱ jak mehö ngwë sën neggöneng in reggu lo. Gemehö sën su negga reggu rë lo su kwa bo gägeḱ jak mehö ngwë sën negga ngaa pin lo nabë nevong paya. Gaḱ Anutu ḱo mehö ngwë sën negga reggu lo yom ving. ⁴ Hong mehö re om genenër gägeḱ nipaya rak

mehö ngwë yi hur-a? Nabë bare, ma nabë bës, og ala yö yi ngaa. Rëk mu rëk bare niwëëk. In Mehöböp yö yoh vu bë bo niwëëk vu yi mebare niwëëk.

⁵ Log mehö la kwaj nevo buk vahi bë böpata rot kesuu buk vahi. Log mehö ngwë kwaj nevo bë buk pin neggëp ti gesu ngwë kesuu ngwë rë. Om alam pin ti ti yö deseggi gagek sënë bedegevong noh vu ngaa sën kwaj nevo bë neko Anutu arë rak lo. ⁶ In mehö sën kwa nevo buk ti nebë buk böpata rot lo, og nevong nebë sënë in geko Anutu arë jak. Gemehö sën negga ngaa pin lo, og negga in geko Anutu arë jak. In nejom rak ya vu Anutu los kwa vesa in reggu genegga. Log mehö ngwë sën su negga reggu rë lo, og su negga rë in geko Anutu arë jak. Genejom rak ya vu Anutu los kwa vesa in nos meris mu genegga. ⁷ Hil ti ti su ngo atu ala menanër bë hil medo vesad ma, hil nadiik na rë. ⁸ Gak nabë hil medo vesad, og Mehöböp yö yi ngaa. Genabë hil nadiik, og Mehöböp yö yi ngaa. Om nabë hil medo vesad ma hil nadiik, og Mehöböp yö ti yi ngaa hil. ⁹ Om sën Kerisi diik gevesa lok yah in bë natu alam diiksën los malaj-vesasën hir Mehöböp. ¹⁰ Nebë saga, om su gwelë arim paya megenanër nabë yi mehö nipaya. Ham vahi nevong nebë saga rëk su yoh vu rë, in hil pin rëk bare Anutu mala begengo hil gagek. ¹¹ Sënë yik yoh vu gagek sën neggëp lok yi kapiya lo nebë:

“Mehöböp nër bë, ‘Sa nado malağ-tumsën yönon rot,

om sa gagek sënë rëk anon jak yönon rot geving nabë:

Alam pin rëk dengun lusej gedenadudek vu sa,

galam pin rëk avij geko sarëg jak.’ ”

¹² Om hil pin ti ti ngo rëk nanër hil huk degwa tato vu Anutu.

Hil Su Gevong Ngaa Nipaya Begevong Paya Vu Arid Lo

¹³ Nebë saga, om hil su kwad bo gagek nipaya jak arid lo gökin. Gaḱ hil kwad bo hil arid lo nabë hil su tato aggata paya vu sir in rëk debës bemalaj nama. ¹⁴ Setu Mehöböp Yesu yi mehö meserak ni bë nos los reggu ti su yö nipaya vorot rë. Gaḱ nabë mehöti yö kwa bo ti nabë nipaya besu yohvu rë, og nos ma reggu saga tu nipaya vu yi. ¹⁵ Nebë sënë om nabë ngaa sën genewa lo nevong paya vu arim sën Kerisi yi mehö lo bekwa neya ngahi, og su ahëm neving yi yönon rë. Kerisi diik in arim ti sënë, om su gwevong paya vu yi jak nos sën genewa lo. ¹⁶ Om su gwevong ngaa nabë sënë, in kwam nevo bë nivesa, rëk alam vahi rëk kwaj bo nabë su yohvu rë. ¹⁷ In ngaa sën hil aga los nanum lo su yoh vu bë gevong behil natu Anutu-yi-alam rë, gaḱ nabë Anon Vabuung gevong behil malad sepa ngaa niröp, gehil ayod gëp revuh, gehil kwad vesa, og saga sën tato bë hil atu yi alam. ¹⁸ Bë mehöti natu Kerisi yi hur mesepa doḱ aggata sënë, og Anutu rëk kwa vesa in yi gemehönon rëk degelë yi nabë yi mehö nivesa. ¹⁹ Nebë saga om hil sepa doḱ aggata pin sën gevong mehil medo jevuh ti lo, gaggata sën bo niwëëk vu hil arid lo lo. ²⁰ Ham su nanër ham in nos megwevong paya vu Anutu yi huk. Yönon, ngaa pin nivesa sën bë hil aga. Rëk mu nabë ngaa sën genewa lo gevong bemehö ngwë bës, og sënë netu hong ngaa nipaya.

²¹ Nabë arim ti gelë gegewa reggu ma genanum wain ma, gwevong ngaa ngwë, lob sënë gevong bebës, og maam su gwevong genök gëp. ²² Rëk mu nabë gejak ni nabë ngaa pinek yohvu, og yik melu Anutu ngo ham ngaa gesu gwevong gagek berup jak begwevong paya vu arim lo. Nabë mehöti kwa bo ngaa ti nabë ngaa nivesa gesu kwa na luu luu in rë, og yö kwa vesa. ²³ Gak nabë mehöti nega ngaa ti gayo nena luu luu in, og nipaya neggëp vu yi. In su ayo neya timu rë geyö gga jeggin. Ngaa pin sën mehönon su ayoj ya timu vu rë geyö denevong lo, og netu ngaa nipaya vu sir.

15

Hil Sepa Doḵ Kerisi Kwa

¹ Hil sën nare nid wëek lo, hil najom hil ahon in doḵ vu alam sën su denare nij wëek rë lo. Gak hil su sepa doḵ hil ngo kwad megevong paya vu ayoj. ² Hil pin ti ti ngo kwad bo hil alam madok vu sir in degeko kwa nivesa bemëm nij wëek jak. ³ Hil arak ni bë Kerisi og su nesepa loḵ yö kwa rë. Gak ngaa sën netök rak yi lo neyoh vu gagek sën neggëp loḵ Anutu-yi-ḵapiya lo bë, “Gagek pelësën sën alam denenër rak hong lo yam nerak sa.”

⁴ Log gagek pin sën dekevu wirek meneggëp lo, og dekevu in bë bër hil kwad. Dekevu gagek sënë in bë bo niwëek vu hil, log gevong behil bare nid wëek, gehil gevong geving, gabo kwad in sën Anutu geḵo hil nah lo. ⁵ Ham sepa doḵ Kerisi lob Anutu sën negadu mehönon los nevong behil nare nid wëek lo gevong beham medo jevuh ti nabë sën Kerisi Yesu luho Ama denedo revuh ti lo. ⁶ In

ham kwamin gëp ti gayemin doḵ ti megweḵo hil Mehöhöp Yesu Kerisi Ama Anutu arë jaḵ.

Kerisi Neloḵ Vu Alam Yuda Losho Alam-yu-ngwë

⁷ Om ham pin gweḵo arimin sën Kerisi-yi-alam lo beham medo los ahëmin geving ham nabë sën Kerisi ahë neving ham lo, loḵ mëm saga sën rëḵ geḵo Anutu arë jaḵ. ⁸ Lom sa bë nanër vu ham nabë Kerisi tu hur in doḵ vu alam Yuda sën den-erah* navij lo. Vong nebë sënë in bë tato nabë Anutu yi gägeḵ anon, los gevong bAnutu yi gägeḵ pin sën joo vu ḵenuj lo wirek lo anon jaḵ. ⁹ Lob neving in bë alam-yu-ngwë degelë nabë Anutu kwa vongin sir, lom degeḵo arë jaḵ noh vu gägeḵ sën neggëp loḵ Anutu-yi-ḵapiya lo nebë:

“Om sën sëḵ nanër arëm rangah vu alam dahis.

Gesëḵ gevong raro megako arëm jaḵ.”

¹⁰ Log gägeḵ ngwë neggëp loḵ yi ḵapiya ving nebë: “Ham alam-yu-ngwë, ham kwamin vesa geving yi alam.”

¹¹ Log dus ngwë nër ving nebë:

“Ham alam-yu-ngwë pin, ham gweḵo Mehöböp arë jaḵ.

Geham mehönon pin, ham gweḵo arë jaḵ jaḵ raro.”

¹² Log Yesaya nër ving bë:

“Yese yi mewis ti rëḵ berup,

lob rëḵ arë böp jaḵ megegin alam-yu-ngwë.

Lob rëḵ debo kwaj in yi nabë

gegin sir megevong nivesa vu sir.”

¹³ Om Anutu sën neving mehil navo kwad in yi lo gevong beham kwamin vesa rot, geham ayomin gëp revuh jaḵ sën ham ayomin neya timu vu yi lo.

Log mēm Anon Vabuung gevong niwëek vu ham, beham bo kwamin in buk sën geko ham nah vu yi lo bemedo gwegin yi los ayomin dahis.

Paulus Kwa Vesa In Huk Sinarë Sën Nevong Agi

¹⁴ Arig lo, sa kwag vo loḵ ayog meserak ni bē: Ham malamin nesepa ngaa nivesa geham kwamin neggëp in ngaa vahi pin, om ham ngo yoh vu bē doḵ vu ham mebo kwa vu arimin lo.

¹⁵ Rëḵ gagek vahi sën sa neḵevu yök vu ham lo, og niwëek teka. Rëḵ sa su nahöneng rë, gesa ḵevu in bē bër ham kwamin. In Anutu vong huk sënë loḵ sa nemaḡ ¹⁶ in bē sa natu Yesu Kerisi yi hur mena vu alam-yu-ngwë menanër Anutu yi Bengö Nivesa rangah vu sir. Sa nebë alam-deneḵo-seriveng ti, lob sa bē gaḵo alam-yu-ngwë denam vu Anutu bAnon Vabuung gevong medenatu vabuung gesa getung sir denatu seriveng sën Anutu gelë nivesa lo.

¹⁷ Lob Kerisi Yesu negadu sa balu nehevong huk loḵ ti, om sën sa kwag vesa in huk sën sa nehevong vu Anutu agi. ¹⁸ Sa su hevongin bē nanër ngaa ngwë rë, gaḵ yik sa bē nanër ngaa timu sënë nabë: Kerisi vo niwëek loḵ sa gagek los ngaa sën sa nehevong lo, lob ggërin alam-yu-ngwë yom rak sënë. ¹⁹ Vo niwëek vu sa nebë sagi, lob sa hevong ngaa böp aggagga. Gevo Anutu yi Anon Vabuung niwëek vu sa ving. Om sën senër Kerisi yi Bengö Nivesa pin rangah ggëp Yerusalem nyëdahis, besya meyoh vu nyëḡ pin beberup Ilirikum.

²⁰ Lob sa bē nanër Bengö Nivesa vu nyëḡ vahi sën yö nahën denedo gesu denengo Kerisi bengö rë lo, in sa su bē rëḵ dev beggang jaḵ na mehö

ngwë hir mudeng vavunë rë. ²¹ Gaḵ sa bē gevong nabë sën gageḵ neggëp loḵ Anutu-yi-ḵapiya lo bē:
 “Alam sën su denengo bengö rë lo,
 og rëḵ degengo.
 Galam sën su denengo yi gageḵ rë lo,
 rëḵ deḵ ni.”

*Paulus Kwa Nevo Bë Na Berup Gelë Alam Rom
 Gena Spain*

²² Lob huk sënë ggërin sa rot, lob sa su yoh vu bē nök vu ham wireḵ rë. ²³ Gaḵ sahëg neving yoh vu ngebek ngahiseḵë rot bē senök galë ham rëḵ ma. Rëḵ gwëbeng og huk su ggërin sa vu sënë rë, ²⁴ lob sa bē na dob Spain, om maḵ sëḵ nök berup galë ham namugin rë loḵ mëm sena. Gesa bē medo teka geving ham bekwag vesa rë, loḵ mëm ham rëḵ gweḵo sa na geto aggata Spain. ²⁵ Rëḵ mu sëḵ na Yerusalem rë, in sa bē doḵ vu Anutu-yi-alam gëp sagu rë. ²⁶ In alam Masedonia los Akaya yö kwaj nevo medenër gageḵ venuh bē dengupin seriveng medebo na Yerusalem vu Anutu-yi-alam sën deneraḵ vu in ngaa lo. ²⁷ Yö kwaj nevo bē degevong nabë sënë, og nivesa, in alam Yerusalem hir nyëvewen neggëp vu sir. Alam Yuda devo Bengö Nivesa vu alam-yu-ngwë in bē doḵ vu anoj, om sën nyëvewen neggëp vu alam-yu-ngwë in bē dedoḵ vu sir geving jaḵ ngaa navij yi. ²⁸ Om sa bē gevong seriveng sënë los dahis doḵ na nemaj niröp behuk sënë nama na rë, loḵ mëm senök berup aggata vu ham mesena Spain. ²⁹ Lob seraḵ ni bē nabë senök berup vu ham, og sëḵ gaḵo Kerisi yi semusën böpata benök vu ham.

³⁰ Arig lo, sa bë ketag vu ham nabë ham tu hil Mehöböp Yesu Kerisi yi alam vorot, log Anon Vabuung vong ahëvingsën vu ham, om ham nimir wëek menajom jak in sa pangsën geving nabë Anutu dok vu sa. ³¹ Ham najom jak nabë Anutu gevong balam Yudea vahi sën denekeyëh gagek lo su denajom sa ahon. Log ham najom jak nabë Anutu gevong beyi alam vu Yerusalem su nij dëlin seriveng sën sa nehaço ya in bë dok vu sir agi. ³² Om nabë Anutu kwa, og sëk nöc berup vu ham los kwag vesa besewah memedo teka geving ham rë.

³³ Anutu sën nevang behil ayod neggëp revuh lo nöc bemedo geving ham pin. Yönon.

16

Paulus Nër Gagek Yoh Vu Alam Ngahisekë Bë Kwa Nevo Sir

¹ Sa hevongin bë ham gwegin hil avëhnöd Poebe nivesa. In nevang huk menelok vu Kerisi-yi-alam vu Kengkreai. ² Geham kwamin bo Mehöböp begweço Poebe nöc medo geving ham. In hil sën Anutu-yi-alam hil lo, og hil gevong ngaa nivesa nabë sënë. Log nabë maggin ti neggëp vu yi, og ham dok vu yi. In nelok vu alam ngahisekë genelok vu sa ving.

³ Ham nanër sayeg vu Priska luho regga Akwila nabë sa kwag nevo luho. Luho sën alöö nehevong Kerisi Yesu yi huk timu lo. ⁴ Luho delok vu sa in gagek wirek. Su deneggöneng rë, gedus rak in bë luho denadiik dok nah sa bög rëç ma. Lom su

sengo ti kwag vesa in luho rë. Gaḵ alam-yu-ngwë pin sën detu Kerisi-yi-alam lo denepisek in luho ving.

⁵ Geham nanër vu Kerisi-yi-alam sën denesupin sir loḵ luho hir beggang medenelë Soda loḵ lo geving nabë sa kwag nevo sir.

Log ham nanër vu Epainetus sën sahëg neving yi rot lo nabë sa kwag nevo yi. Yi sën ggërin yi mugin betu Yesu yi mehö kesuu alam distrik Asia vahi pin lo.

⁶ Geham nanër vu Maria sën nevang huk niwëek meneloḵ vu ham sën Kerisi-yi-alam ham lo nabë sa kwag nevo yi ving.

⁷ Geham nanër vu Adronikus luho Yunia sën alöö anër Bengö Nivesa rangah lo geving nabë sa kwag nevo luho. Luho detu Kerisi-yi-alam mugin loḵ mëm sa tamu, lob luho arëj loḵ ya ving alam sinarë nyëdahis bë sir ggev.

⁸ Log ham nanër vu Amplias nabë sa kwag nevo yi. Sa mehö saga, in alu atu Mehöböp yi hur.

⁹ Geham nanër vu Urbane, sën alu nehevong Kerisi yi huk lo nabë sa kwag nevo yi, geham nanër vu sa mehö Stakus geving.

¹⁰ Geham nanër sayeg vu Apeles sën denenër bë nesepa loḵ Kerisi yönon lo nabë sa kwag nevo yi.

Gevu Aristobulas losho alam pin sën deneggëp ving yi loḵ yi beggang lo geving.

¹¹ Geham nanër vu Herodion sën alu he degwa timu lo, gevu Mehöböp-yi-alam sën denedo

loḵ Narkisus yi beggang lo geving nabë saga.

12 Log ham nanër vu Trupena luho Truposa sën luho denevong Mehöböp yi huk niwëek lo geving,

gevu Persis sën sahëg neving yi lo, in nevong huk vu Mehöböp pangsën lo.

13 Geham nanër vu Rupus, mehö nivesa sën Mehöböp ggooin yi raḵ in natu yi hur lo, nabë sa kwag nevo yi, geham nanër vu ata sën vong bë satag ving lo geving.

14 Geham nanër vu alam pin sënë: Asunkritas, Plegon, Hermas, Patrobas, Hermes, gevu hil arid lo pin sën denedo ving sir lo nabë sa kwag nevo sir.

15 Gevu Pilologus luho Yulia, gevu Nereus luho avëhnö, gevu Olumpas losho Kerisi-yi-alam pin sën denedo ving sir lo geving.

16 Ham najom* arimin sën Kerisi-yi-alam lo nemaj in Mehöböp-yi-alam ham, log Kerisi-yi-alam pin vu sënë denevong gägek semusën yök vu ham ving.

Alam La Bë Debasuh Kerisi-yi-alam

17 Arig lo, sa bë bër ham kwamin in alam sën denevongin bë debasuh ham bedekpe ham lo. Denekeyëh Yesu yi gägek sën ham ḵo ggovek ya lo, om ham gweruu demimin vu alam nebë sënë!

18 In alam nebë sënë og su denevong hil Mehöböp Kerisi yi huk rë. Gaḵ malaj anonin ngaa aggagga pin sën nesemu hil navid lo mu gesu denejom sir ahon rë. Yönon, nabë alam nijvesa su kwaj bo hir gägek medeseggi nivesa rë, og alam sagi hir gägek

nengën los jeji rëk tetuhin sir. ¹⁹ Alam pin dengo ham bengömin bë ham nesepa loḵ Anutu yi gägek, lob mëm sa kwag vesa rot in ham. Rëk mu sa bë ham ngo jaḵ ngaa nivesa ni rot, geham su kwamin bo ngaa nipaya. ²⁰ Loḵ mëm Anutu sën nevonḡ behil ayod neggëp revuh lo baḵë Satan gevek na ham vahamin gebinë beham gwevonḡ riḷ jaḵ.

Hil Mehöböp Yesu Kerisi gevonḡ yi semusën nöḵ vu ham.

Alam Vahi Denër Gägek Los Ahëj Nivesa Ya Vu Alam Rom

²¹ Log sa mehö Timoti sën alu nehevong huk loḵ ti lo nër bë kwa nevo ham ving. GeLusius lööho Yason lu Sosipater sën yiḵ he degwa ti lo, yiḵ denenër nebë sagi ving.

²² Log sa Tertius,* sa hango gägek sënë raḵ verup Paulus avi besa ḵevu ḵapiya sënë raḵ ngo nemaḡ. Sa hevong gägek yöḵ vu ham bë sa kwag nevo ham ving in Mehöböp-yi-alam hil.

²³ Log Gayus sën negin sa loḵ yi beggang agi losho Kerisi-yi-alam pin sën denesupin sir medenelë Soda loḵ ben lo, denenër bë kwaj nevo ham ving. Gehil arid Kwartus† luho Erastus, sën tu kuskus menegin kaunsor nyëḡ böp sënë hir monë lo denenër nebë sënë ving.

²⁴ [Hil Mehöböp Yesu Kerisi yi semusemu nöḵ gëp geving ham pin. Yönon.]

Yiḵ Hil Gaḵo Anutu Yö Ti Arë Jaḵ

* **16:22:** Hil nanër arë sënë dok hil ayed nabë Gwee † **16:23:** Hil nanër arë sënë dok hil ayed nabë See

²⁵ Hil gako Anutu arë jak na vavunë in yö yoh vu bë gadu ham meham sepa dok Yesu Kerisi yi Bengö Nivesa sën sa nanër lo. Mehönon su denerak gagek sagi ni rë, gak yö neggëp vunsën wirek wirek, rëk mëm gwëbeng sënë og Anutu tato yam rangah. ²⁶ Anutu sën yö nedo degwata lo yö nër meneggëp rangah, om sën he nanër gagek sënë rangah vu alam-yu-ngwë pin yoh vu sën alam-denenër-gagek-rangahsën dekevu wirek meneggëp lok Anutu-yi-kapiya vorot lo. Anutu vong nebë sënë in bë alam-yu-ngwë degevang geving medeseпа dok yi aggata. ²⁷ Yik Anutu timu sënë sën yi mehö los kwa yönon, om hil gako arë jak na vavunë degwata los degwata jak Yesu Kerisi. Yönon.

Gagek Mewis
The New Testament in the Central/Mapos dialect of the
Buang language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Buang Mapos long
Niugini

Copyright © 2003 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Buang, Central/Mapos (Buang)

Dialect: Central/Mapos

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-02

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

18a972db-abcc-5dc3-9031-f1d4455b33c3